

zeruko **ARGIA**

1976-Otsaila-99 - XXVI garren urtea 677 zenbakia

IHAUTERITAKO MOZORROAK
ETA BESTEAK...

Arri batekin asi zan

zure aurrezkien banketxea

BANCO DE BILBAO

gizaldiz goiti aurrezkitzan

zeruko ARGIA

Jabea:

Nafarroa, Kantauri eta Aragoi-ko Kaputxinoak.

Burlada, Kale Nagusia, 50-1

Donostia, Okendo, 22

Telf. 41-95-88

Zuzendaria:

Kaletano Ezeiza Iturriza

Antolatzaileak:

Donato Unanue, Mikel Atxaga eta L.A. Aranberri

Berri-emaleak:

M. Bujanda (Iruñia), Odile Kruzeta (Eibar), L. Baraizarra (Markina), Axari (Idiazabal), Idiakez (Deba), Alix Trueba (Karrantza), Etxetxukoak (Herrera), Sistlaganeko Pello (Lezo), M. Izeita (Baztan), Uztarri (Oiartzun), Mendiaga (Arrasate), Ertxin-Harri (Zestoa), Murumendi (Beasain), Katazuri (Durango) eta abar.

HARPIDA SARIA:

Barruan	600 pezeta
Korreo batasuneko herrietan	800 pezeta
Atzerrietako beste herrietan	1.100 pezeta
Airez	1.700 pezeta
Salmenta (ale bakoitza)	20 pezeta

Moldiztegia eta idazkola:

«Graficas Navasal»

Camino de las Canteras, s/n.

IRUINEA

D.L.: 80-1963

NON ZER

IHAUTERITAKO MOZORROAK ETA BESTEAK 3

HIZKUNTZA ETA HERRIA, Joxe Lizarralde ... 5

MADARIKAZIO BELTZA, Anatsan ... 6

HISTORIA BERRITUKO OTE DEN BELDUR, Bakaikoa ... 8

IRAKASLEEN ELKARTEA, M. Ugalde ... 10

IHAUTERIAK, Satrustegi ... 15

EIBARKO SOZIALISMOAZ, D. Unanue ... 16-17

IDAHOKO EUSKALDUNEK, Larresoro ... 20-21

BULEBAR, Amatiño ... 24

EUSKAL HERRIETATIK ... 25-26-27-28

KULTURA GAIK ... 29-30-31

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Getaria, 10 Urrutizkiñak: 41 77 51 - 42 27 00

DONOSTIA

ERAMAN-EKARRI'rako

AGENCIA

Transportes ALE

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkiñak: 421869 - 427726

Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

Transportes... **azkar** s. a.

ERAMAN - EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK
Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gastelz, Alicante, Elche, Elda, Murcia,
Cartagena, Granada, Almeria, Santander, Valladolid,
Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean Irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo,
Coruña, Orense eta Vigora Joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

Donosti-Currerki-Kutxa

**EUSKAL IRRATI
SAIOAK**

Banen baneko aziak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perla Joan
etorriak

Baserriaren alde

**JOSE ZINKUNEGIREN
OPTIKA DONOSTIAN**

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gañera esne putzuak,
Olek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

FAGOR

NORK KUKURRUKU!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

IHAUTERITAKO MOZORROAK ETA BESTEAK...

Igandero igandero maskaradak jokatzeko ari dira Zuberoan. Ihaute saioa da Baztanen. Ihauteritan da Tolosa.

Aintzinako ohitura zahar bat dugu hau. Bizirik dirau zenbait lekutan oraindik. Olentzeroz ospatu ohi dugu neguaren hasera. Ihauteriaz udaberriarena. Udaberriari ongi-etorri egiteko jaiak ditugu ihauteriak.

Udaberriaren atarian gara. Loraturik da saratsa, Euskal Herriko zuhaitzik goiztiarrena. Baina negua ez da joan oraindik. Zozo-mikoteen egun bihurriak hor dira nonbait. Zuhaitz goiztiarrak muskildu dira. Neguaren lozorrotik esnatzeke den asko da oraindik.

Izadia ez ezik, euskal gizartea bera ere udaberriaren atarian da. Negu luze eta beltzak errea eta kiskalia utzi bazuen ere ari da ezetzen eta berritzen. Eta, jakina, ihauteritan bezalaxe hasi dira mozorroak agertzen. Neguan izkutuan egoten den mozorro asko azaldu ohi da lurgainera udaberrian.

Mozorroz, ordea, ez dira udaberria ospatzeko jantzi, udaberriak sortu ohi dituen lehen landareak jatera baizik. Negu luzean erre eta kiskalitakorik biziberritzerik ez dute nahi. Neguak ihartu eta zapuztu duenak ez du berpizteko eskubiderik, dirudienez.

Baina hau ez daiteke horren nabarmen aitortu. Euskal muskil, lore eta fruituak txarrak direnik ezin da nonahi eta nolanahi esan. Itxura egin behar da, maskara jantzi behar da. Euskaldungoa loxin-txatu eta iruzurtu egin behar da.

Gizonak badu aldatzeko eskubidea. Baina aldi honetan, orain dela hogeita hamar eman ohi ziren mixio zakar haietan baino jende gehiago ari da konbertitzen. Eta hori ezinezkoa da, gaur. Orduan ere egun gutxirako izan ohi zen. Gizona ez da bapatean aldatzen, taldea are eta gutxiago.

Ardi larruz jantzi diren otsoak ditugu, beraz, gehienak. Betiko etsaiek duten lekuan dute bihotza itsatsirik. Itxuraz, ordea, oso «gutar» agertzen zaizkigu azken aldi honetan. Baina otsoak otso dirau artilez ere. Berehalaxe erakusten ditu bere hortz zorrotzak. Asko zirikatu beharrik ez du.

«Guk irabazi genuen eta guk agintzen dugu» esan ohi zizuten lehengoek. Oraingoek demokrazia-
ren izenean debekatzen dizute bizitzeko eskubidea. Azpian denak ez du gainerakoari «ken hadi hortik» esateko eskubiderik. Hori azpikoak ezarri nahi duen diktadura da.

Guzti hauentzat, lehengoentzat eta oraingoentzat, arbola beraren adarra da Euskal Herria eta beti adar izatea dagokio. Lehen kristautasunaren aitzakian, orain iraultzaren izenean. «Gorria nahiago» hots segiten zuten, lehen, kristau haiek. «Zuria nahiago» hotsegiten dute, orain, iraultzaile hoiek.

Kristau hizkuntza ez zelako euskara, mintzatu behar zen lehen erdaraz. Orain burgesa delako mintzatu behar da gaztelaniaz. Lehen, denok katolikoak ginelako izan behar genuen bat; orain gehienak langileak garelako izan behar dugu bat. Lehen katolikoak ginelako unibertsalak izan behar genuen, orain, berriz, langileak garelako. Bata dela eta bestea dela guk ez dugu euskal lurrian itsasteko eskubiderik, gaztelan itsatsi behar dugu, unibertsoa hasten eta bukatzen den lurra.

Honetaz jabetu nahi ez duen euskaldun asko da gure artean. Sasai-arrazoi hoiek liluraturik bizi da zenbait. Maskaraz jantzitako otsoen ondoan dabil lasai. Otsoen hortz eta atzaparrez ahazturik gainerako ardi-larrua igortzitzen ari da. Hain otzana da ardia, hain maitagarria, hain baketsua, hain eskurakoa!

Ihauteritako mozorroak udaberriaren albistari ditugu. Udaberria nahi dute aurreratu, udaberria nahi dute indartu. Beste hauek negu beltzaren luzagarri dira. Udaberria nahi dute atzeratu, udaberriko lorea nahi dute galdu, aitzaki-maitzaki. Ohar gaitezen behingoz horretaz.

IRAKURLEA MINTZO

EUSKARA, ZAPALTZAILE HORI

Bai jaunok, bai. Begiratu nondik gure hizkuntza itzelezko zapaltzaile handia bihurtu zaigun! Eta guk jakin barik... Kanpotik etorri dira, beti bezala, gure errua erakutsi digutenak; ongi-etorri, ba, izan daitezela!

Eta zeintzu dira gure bekatua salatu dutenak? galde-tuko ote du baten batek. Eman diezazkiegun eskerrik be-roenak Felipe Gonzalez eta E. Mujika Herzog jaunoi, haiek izan baitira duela egun batzu gure begi erdi itxiak zabal-du dizkigutenak.

Dakizuen bezala, gizon hoiak P.S.O.E. delako talde po-litikoaren barruan murgiltzen dira eta zabalkundea edo egi-teko asmoz Bilbon, Eibar eta Donostian egin dute zenbait batzarre. Ez dut hemen batzarre hauetan gertatu zena ai-patuko, ezta, bakoitzak berea, taldearen hari politikoak az-tertuko ere. Nere asmoa ez, hotel batean aitortu zutena pixka bat komentatzea besterik ez da.

Felipe Gonzalez euskaraz egin zitzaion galderaren on-doan ixiltasunak dena gaingitu omen zuen. Nondik arrai-o irten ote da basati hau?, esanen zuen harek. Hau ez dago programan sartuta!

Euskaraz hirugarrenez mintzatu zitzaionean Mujika jau-nak laguntza eskeintzen dio bere buruzagiar:

«Euskaldun izateko balore berdina du abizen euskaldun eramateak edo nahiz eta Almendrale-jon jaio lur honetan hogetasei urtetan zehar la-nean iharduteak. Jakina, Euzkadin euskaraz hitzegiten duten euskaldunak badira (ka! hau ne-rea da) eta beste batzuek erdaraz besterik egi-ten ez dutenak, baina honek ez du diktadurarik sortu behar, Herriko hizkuntza ez dakitenei ezar-ten».

Bide ezak dakarkion ahultasuna dela eta hain zapal-durik bizi izan den eta bizi den hizkuntza diktadore bihur-tzea, ba ote?

Euskal Herriko eta EUSKALDUNEN hizkuntza, Mujika jauna, euskara izan da eta da. Eta baldin edozein euskal-duni bere hizkuntzaz mintzatzeko zuzenbidea kentzen ba-zaio berarekin ZAPALTASUN IZUGARRI BAT egiten ari da. Ez ahantz Euskal Herrian zaudela... Madrilen gerta-tuko balitz beste gauza bat izanen litzateke...

Gainera, beste puntu bati harrigarri dela deritzat. Eiba-rran, esan didatenez ni ez bainintzen egon, Baskaran jau-nak sarrera labor bat euskaraz egin zuen. Zertarako? Zer-gatik? Zein zen helburua? Zarata ateratzera hara bildu ziren «abertzale inkontrolatuak» otzantzea?

Dena dela, bakarriketa elkarriketa baino diktadura han-diagoa dela uste dut, ez ote? Herria ez da engainatu behar, normalki haserratzan baita.

Edozein modutan, «egunetik egunera gehiago saiatu be-har da euskara plazarazten» esan omen zuten gizon hoiak. Baina noiztik? Biharamonetik? Ez al zaizu kontraesan handi bat iruditzen, Mujika jauna? Goratu behar da gure hiz-kuntza, baina hegoak moztzen? Hizkuntzak bizirik iraun be-har du, horregatik mintzatzen gara eta Herri bati erakus-pena (?) ematea etorri den edonori Herri horren hizkun-tzaz galderak egin diezazkion zuzenbidea ez du inork uka-tuko, Mujika jauna ezik. Beraz, Arestik zioen bezala, eus-kara esne txarrez ikasi duen batek, erdararen zapalketa sufritzen duen batek okerturik zaudela esaten dizu, jauna.

Zu bezalako, nahiz kanpoko ala Herrikoa izan, beste askok jarri digun DIKTADURA apurtu arte bide honetatik ibiliko gara, guk bai, gizonaren eskubideetan sinisten bai-tugu eta hizkuntzarena handienetako bat da.

MENDIAGA

PRAGATIK

Atzoko egunean Euskal Herri maite-maitetik, beste gauza ba-tzuen batera, «Zeruko Argia» izeneko asterokoaren aurten go lehe-nengo hiru zenbakiak | hots 669-670-671 | neregana heldu ziren. Berehala jartzen naiz «Zeruko Argia»-ren irakurleei euskarazko lerro batzuek idazten.

Zenbaki berri hauek ikustean asko harritu naiz: gure astero-koa, urte askoren barruan Euskal Herriatik berri jakingarriak eka-rtzen dizkidana, urte honen hasieratik askoz ederragoa eta ma-miz aberastuta datorkigu. Garrantzi handiko aldaketa ta berritze hau bai itxuran bai mamian asko atsegin zait. Nere lerrotxo hauen bidez nere zorion eta eskerrik bizienak bidaltzen dizkiet zuzen-dari jaunari ta lankide guztiei.

Hasieratik aurrera «Zeruko Argia»-ren irakurle gartsua nau-zue, bertan idazten ari diren lankide asko lehenagotik, beren euskarazko idazlanen bidez ezagutzen ditut eta haiekin eskutitzezko harremanetan aurkitzen naiz. Baina adinekoez gainera gazteak ere ikusten ditut gure asterokoaren lankideen artean. Honetxek asko poztutzen nau. Ongi badakit euskararen etorkizuna gazteen eskuetan datzala.

«Zeruko Argia» orain burutik burura euskara batuan ongi egi-na dago. Hau ere garrantzitsua da. Nere iritziz euskararen bata-suna behar-beharrezkoa da euskaldunen hizkuntza paregabea biz-kortzeko. Neroni ere indarraren indarrez salatzen naiz nere es-kuiz eta artikulu guztiak euskara batuan idazten eta nere aha-leginak euskararen onerako eskaintzen ditut.

Euskal literaturaren alorra loretan dago ta haren hazkundea arretaz jarraitzen dut. Azkeneko denbora honetan euskarazko li-buruak ugari agertzen dira ta nere adiskide maiteei eskerrak ge-hienak hemen daduzkat. Orain bertan «Aien Garaia» izeneko li-buru bikaina irakurtzen ari naiz. Liburu honen idazlea den Era-mon Eauskin jaunak zehatz eta mehatz kontatzen digu nola bi-zitzen ziren bere gurasoak Euskal Herriko baserri batetan eta nola lana eginaz irabazten zuten eguneroko ogia. Horregatik li-buru honen irakurketa euskaltzale guztiei bihotz-bihotzez gomen-datu nahi nieke. Egilearen euskara asko gustatzen zait. Honelako liburuen laguntzarekin asko ikasten dut nire euskara hobetzeko.

NORBERT TAUER

MADRILDIK

Z. Argia zeharo eraberritua duzute. Eraberriketa ausarta eta ongi taxutua, egin duzuten hau. Akats bakarra: herriari ez dizkiozute ateak zabaldu.

Herri heldu bat nahi dugu. Bere eskubideak abots indar-tsu eta garbi batez defendatuko dituen herri bat. Bainan hori ez da batpatean ikasten. Ikasketa zail eta luze bat be-har da.

Herriak bere abotsa senti arazten ikasi behar du. Hori ikasteko, bide bakarra dago: ihardun.

Mintzatuaz ikasiko du herriak mintzatzen. Bere kezkek kanporatuaz, kezkek kanporatzen. Herri izanaz ikasiko du herri izaten.

Ateak zabalik behar ditu herriak, ikasketa horretan abia dadin. Bere abotsa zabalduko duen megafono bat behar du herriak.

Hona hemen euskal kazeten eginkizun nagusia: herriaren abotsa zabaldu. Bestalde, lan hori euskal kazetek egiten ez badute, orduan NORK?

Zabal ezaiozute atea herriari, mintza dadin. Herriak badu zer esan. Esateko bidea behar du. Zuen hitzetan esateko: bazuen, behar du, zor zaio.

M. IRIZAR

ALEMANIATIK

ZUEN ALDIZKARIA OSO BIZI ZETORREK AZKEN AL-DI HONTAN. EGUN-EGUNGO GAIK INUNDIK ERE GU-RE HERRI HORTAN. ITXURAZ EZ EZIK, GAIEN EGUN-GOTASUNA ERE ONDOTXO BERRITU DÜZUE. LEHENA-GO ZAI EGOTEN NINDUAN. ZER ESANIK EZ ORAIN.

BAINA BERRIKUNTZA ONDORENEAN EZ DIAGU ZU-ZEN JASOTZEN: 45 EGUNEN ATZERAPENEZ ZETORKIA-GU, GEHIAGO EZ DENEAN. ZEHARKAKO BIDEREN BAT HARTUA IZANGO DIK ALEMANIARA ETORTZEKO.

L. O.

Gaur egun, kulturaren alorrean, gero eta garrantzi handiagoa ematen zaio hizkuntzaren fenomenoari. Linguistikaren aurrerapenak zerikusi handia izan du hortan. Halaz ere, hizkuntzaren arazoa ez da linguistika mailan soilik planteatzen. Gizonaz eta kulturaz ari diren zientziek guztiz haintzakotzat hartzen dute gaur hizkuntzaren hauzia. Hala nola antropologiak, soziologiak, sikologiak, etab.

Bi partetan banatuko dut neure lan txoa. Lehendabizi, hizkuntzaren zentzu antropologikoa ukituko dut eta ondoren hizkuntzaren zentzu politikoa. Ez dago esan beharrik biak arras loturik daudela.

HIZKUNTZA ETA GIZONA

Gizona mintzodun izakia da eta hitzaren bidez adierazten du bere nortasuna. Gizona hitzaren eta hizkuntzaren bidez iristen da nor izatera. Gizakiaren eta hizkuntzaren arteko lotura hertsia da benetan.

Hitzak damaio gizonari bere izatearen bereizitasuna. «Homo sapiens» bezala, «homo loquens» ere antropologiaren oinarritzat hartu beharko litzateke.

Hizkuntzak (hitzak) askatu egiten du gizona eta, aldi berean, bere identitatea ematen dio. Ikus dezagun nola.

a) Hitzak naturatik edo gauzaditik atera eta askatu egiten du gizona. Inguruko gauzei izena emanez, gizonak sinbolo bihurtzen du errealitatea. Bestalde, berriz, inguruko errealitateaz jabeturik, gizonak bere gaitasuna lortzen du eta materiarekiko loturatik libratu egiten da. Animalia, aldiz, inguruko errealitateari itsatsia eta lotua bizi da ezinbestean, lokarri horik hausteko gauza ez delarik.

b) Hitzaren bidez, iragana eta etorkizuna harrapa ditzake gizonak, oraingoan tinko dagoelarik. Hori ere askazio bat duzu, orainaren itxitura gogorretik irteten bait da horrela gizona. Hortaz, inguruaren nagusi bezala, denboraren nagusi ere bilakatzen da gizona. Animalia, aldiz, bertako eta mementuko errealitateari atxikia bizi da.

d) Sensazio mailatik ideia mailara pasatzen da gizona, horrela animalien sena itsua eta automatikoa gainditzeko duelarik. Gizona bere destinoaren egile da.

e) Gizona, gizartera irekia dagoenez, elkarrekin bizi da. Hala ere, hitzari esker, ez du galtzen be-

HIZKUNTZA ETA HERRIA

re individualidadea. Hitza medio delarik, bere nortasuna eta besterena aurkitzen du gizonak, eta biak bata bestearen euskarri gertatzen dira.

Lotura guztietatik bere burua askatzen duelarik, gizonak ez ditu halere erabat deuseztatzen. Hori bai, gizonak egile eta erantzule bezala jokatzeko du inguruko errealitatearen aurrean.

f) Hitzaren bidez eta indarrez, gizonak gizabidetu egiten du bere ingurumaria eta errealitatea «mundu» bihurtzen. Hauxe da gizakiaren egintza berezia.

g) Hitza ez da errealitatearen ispilu hutsa. Errealitateari buruzko giza esperientzia elkarri emateko eta adierazteko bidea duzu batipat hitza. Horrexegatik, hitzak gizona bere buruaren osokuntzara darama eta askatu egiten du. Hitzari esker bizi da gizona gizon bezala.

h) Inguruko naturaren errealitatea sinbolo bihurtuz eta lotura horiatik bere burua askatuaz, gizonak bere buruaren objetibazio bat lortzen du bide batez. Hitzari esker, norbere esperientzia guzien eskumenean ipintzean, etengabe aberastuz doan jakitate kolektiboa sortzen da: horra kultura. Hortaz, kulturazko errealitatea naturazko errealitatea bezain funtsezkoa zaio gizakiari.

Bistan dagoenez, hizkuntzaren balioa eta esanahia ondo erroturik daude gizonaren baitan. Baina badirudi, oraindano esandakoaz, airean eta urrutiko samar geratzen gara. Ikus dezagun beste alderdi bat.

HIZKUNTZA ETA HERRIA

Gizonaren mintzodun izatea hizkuntza desberdin eta berezietan mamitzen da. Ez da hizkuntza orokorrik. Erresuma, eskualde edo Herri bakoitzak bere mintzaira berezia du, gizatalde eta Herri horien arnasa mintzaira hortan islatzen delarik.

Horregatik, orain arte esan duguna, bakoitzak bere hizkuntzarekin eta bere Herriarekin lotu beharko luke. Hizkuntzaren berezko funtzio hau Herri bakoitzaren mintzairan

gertatzen dira. Hortaz, mintzaira bakoitza kultura berezi baten ezauzgarri duzu.

Gizonaren ahalmen berezia den hitzak dituen eginbideak, Herri bakoitzaren mintzairak zertzen ditu. Hitzaren esperientzia nork bere hizkuntzan egin ohi du. Euskaldunok euskararen bidez bizi dugu esperientzia hori.

Hortaz, hizkuntza eta gizonari buruz esan duguna, hizkuntza eta Herriari buruz ere berdintsu esan liteke. Izan ere, hizkuntza Herri baten mintzabidea izaki, hizkuntza horrek Herri baten esperientzia eta gorabeherak daramatza bere baitan.

Lur azalean mintzatzen diren hizkuntzetatik bat euskara duzu. Eta euskara Herri baten arnasa, kezka, gorabehera eta nortasunaren lekuko duzu. Beraz, euskara Euskal Herriaren ispilu gertatzen da munduaren erdian.

Hizkuntza berezi batek Herri berezi bat sortzen du. Hizkuntza batek kontzientzia berezia damaio hizkuntza hori mintzo duenari. Euskaldunok, hizkuntza berezi bat dugulako, kultura berezia gara munduan, kultura berezia eta Herri berezia.

Joxe Lizarralde

PEXETA BERRIA

Orain arte, guk ahuldua eta txangu-errena ikusten genuen pezetak ez omen zuen ajerik; kontraktotik: lerdan eta ondaz biterik erakusten ziguten.

Lehen rejimena bezala.

Orain, berriz, pezetak zituenean estuasunak aitortu beharrekoak eldu zaizkienean, pexeta-ren ahuleri haiek merituak balira bezala asi dira goraltzen.

Oraingo rejimena bezala.

Ahuleriak aitortzea osazungarri da, eta zuzena, okerrak zuzentzekotan bada, baina txangu-errenaren utsak irabazkinak balira bezala sartu nahi badizkigute, alferrikako lanetan ari dira.

Pexeta berri hau arras exkax-txepel-txalaka da pertsona eta erri bezala bizitzeko behar dugunerako.

MARTIN UGALDE

MADARI KAZIO

Otsailaren hamabostean, Espainia-ko sozialistek Eibarren egin zuten mitinak, amaika modutako esamesak sortu ditu. Era guztitako deihadarrak entzun ahal izan genituen, Astelena pelotalekuan. Zertara etorri ote zen Felipe Gonzalez?

PSOE-ek, gure Euskal Herria, ez bide du ahaztu nahi; are gutxiago Eibar. Zerbaiten aburuz esan zuen Indalecio Prietok 1920. otsailean: «Vizcaya puede considerarse como la cuna del socialismo español». Berrogeita hamasei urte igaro ondotik, haren jarraitzaile Felipe Gonzalezek Astelenan: «Eibar, cuna del socialismo...».

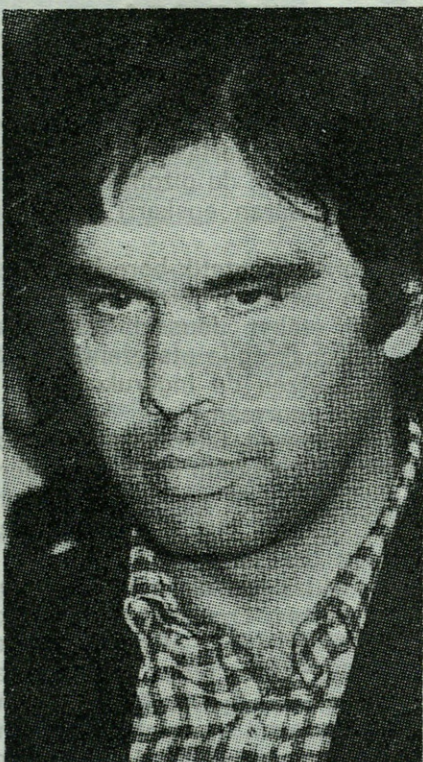
Erdi Aroko kanta zahar batek dioen bezalaxe, urteak eta belaunaldiak igaro ondotik ere, urak beti bere bideari.

Hemen, gauzak oso gutxi aldatu dira. Hitz biribilak eta gaurkoratuak, amu-garnata antzo astintzen diren esaldi egoki landuak; baina, alderdi bakoitzaren jarrera, lehenean darrai. Gogoan ditugu, II Errepublikaren alean, ezkertiar nahiz eskuindarrek gure Herriaren aurpegira esaten dituztenak. Nola ahantzi Prieto, Calvo Sotelo edo Gil Robles «kristau-demokratizatuak»? Gibraltar Vatikanistaren beldur zen, bat. Besteak, Espainia gorria, zatikatua baino nahiago zuen. Hirugarrenak, separatismoa zuen etsai. Era guztitako madarikazioak jasan ditugu euskaldunok.

Iazko abenduan, Gernika, notizia izandu genuen; aurtengo otsailean: Eibar. PSOE, mutiko goiz gizondu bat bailitzan, hemen presentatu zaigu, askatasunez eta gaztetasunez jantzirik.

Idazkari Nagusiak, denboraz labur aritu bazen ere, gauza bitxiak esan zituen! Hemen, gure Lurrean, lan eginez bizi diren bere herrikideak gogoratu zituen. Euskadiko kapitalismoak explotaturik bizi diren andaluzak, bi explotaldi jasaiten dituzte, Felipek zioenez. Lehen, Andaluciako Señori-toek explotatzen zituzten. Ederki. Eta nork explotatzen ditu, Madrilgo Chrysler, Pegaso, Marconi, Intelsa eta Metroan, beren lan-eskua salduaz bizi diren andaluzak?

PSOE-ko liderrak, kapitalismoaren egungo egiturak, sakonki ezagutzen zituen zantzurik ez zuen agertu. Eta bere herriedentzat hain bihozpera agertu zen idazkaria; etorkinei buruz, egia osoki esateke gelditu zen. Harrigarria beste behin ere honela gertatzea!

Hilaren 15. Eibarren, bazen etorkin franko. Hantxe izan ginen gehienok, berehala ohartu bide ginen, noski haletariko multzorik ugarienak, Plaza Nagusira bildurik zirela! Denak, jazerak berdinekoak ziren. Denak sasorik oneneko mutilak!

Gonzalezek, beraz, hankasartzerik egiteko arriskurik gabe, honela esan zezakeen: «Lotsa naiz eta barkakizun bekit naizen herrialdekoa izateaz; zeren, arestian, hor atarian ikusi ditugun nere herritarrok, zuen Herri ho-

HAU DUK HAU
FELIPE GONZALEZ-i
MENDIKO HAIZEAK
KALTE.

OLUPAGATA

BELTZA

nen zapaltzaile eta Sozialismoaren etsai baitira».

Eibarren esandako beste esaldi biritik bat: «Construiremos para Euskadi un gran partido socialista». Hitzok, berak bakarrik, gure osagarririk gabe, beren buruz asko gora mintzo dira; gu, gauden lasai, gure alderdi sozialista, POSE-k egingo digu eta...

Eibarko mitinean, erdi ahazturik zeuden zenbait tesi felipista, berrituak eta astinduak izan ziren. «Euskadi será socialista o no será nada». Esaldi maximalista hau, mitinlariek ezpaine-tan sarri erabili zuten. Sententzia gisa aldarrikatutako esaldi hau, arras barragarri irudituko zaigu, PSOE-UGT-ek oraintsu kaleratu duten egitarauari begiak zorrotzen badizkiogu. Espainia mailan, eta Fraga eta Areilzaren aurrekaldetan, erreformista soil agertzen diren «sozialista» hauek, gurean, Bakunin baino iraultzaileago agertzen zaizkigu.

Gure Herriaren problemarik nagusia, askatasunezkoa denez gero, PSOE-ren «sozialismoa» neurtzeko neurriarik egokiena bihurtu zaigu. Gogora dezagun Indalecio Prietok, Balparda eta Lequericaren tesiak onarturik, 1920. esan zuena: «El contrapeso más fuerte que puede tener hoy el nacionalismo en Vizcaya, está en las masas proletarias» (1).

Historia berritatzan ari zaigula badirudi. Oraingoz bederen, guk geuk ez dugun erraztasun franko badu beste zenbaitek, batzuk sarezu zabal-zabalak dituztelarik, guk galbahe estutik pasa behar. Askatasunak eta demokraziak oso muga estuak izan ditu euskaldunontzako. Eibarko ikusirik, nork esan PSOE kladestinitatean dagoenik?

Libertatearen lehen argi izpiak sumatu orduko, gure Herria merkatu goxo bihurtu nahi da. Denak, gu baino lehenago eta batuago dabilta, ibili ere. Euskaldunok, beti bezala, geure arteko istiluetan katramilaturik! Bilboko ikastetxean eta Eibarko pelotalekuan F. Gonzalez hitzegiten ez zitzaion utzi, behar bezala edo normalki behintzat. Baina PSOE, Euskadiko gobernuan dago; jarraitzeko asmoz gainera! Hau ere, gure Madarikazio Beltza-ren zati bat izaki.

ANATSAN

(1) Diario de Sesiones del Congreso.

IPAR IRLANDA IRAKITAN

Ulsterren gaurkoz politika irtenbiderik ez da ikusten. Bonbak, tiroak eta odola ugari eta heriotza nonahi! Hasera batetan ekintza horiek egin-korrek izan zitezkeen. Jendea Ulsterren ez ezik munduan ere esnatu zuten. Tensio bizi bat sortu zuten. Baina urteak pasa eta gero jokabide horren irtenbiderik ez da ikusten. Egoerak lehenean jarraitzen du.

Horrela ondoren bat ateratzen da. Beste bide bat aurkitu behar dela, beste politika jokabide bat, alegia. Bide hori zer nolakoa izango den asmatzea zaila izan arren, katolikoei protestanteekin batera agintean parte harraziko dion bidea izan beharko du ziur aski. Bide hori egin nahi dutenen artean badira protestante nahiz katolikoak. Horrela pentsatzen dutenak minoria bat da. Halere zerbaite bada. Gauza zuzentzeko nonbaitetik hasi egin behar da; batzuek bederen lanari ekin behar diote. Bestela lehenean izango dira.

TXINAN ERE BORROKA

Sartaldekoentzat ez ezik mundu guztiarentzat ere Txina misterio bat da. Han ziur zer gertatzen den jakiten ez da erraza. Informazio guti izaten da. Beti asmakizunetan ibili behar. Agintaritzaren lortzeko borroka, eztabaida borroka sortu omen da. Pekingo aldizkari ofizialak horrelako zerbaite esan omen du.

Aldizkariak rebisionistak salatzen ditu. Maoren pentsaera lohitu eta baztertu nahi dutenak bai omen dira buruzagien artean, Liu-Chiao-chi eta Lin Piaoren jarraitzaile izaki. Hori betiko leloa da.

Bizi den bitartean, hauzia erabakitzeko, Maoren pentsamentuari helduko zaio. Galtzaile ateratzen dena Maoren pentsamentuari jarraitu ez zaio-lako izango da. Gauza hori entzuten ohiturik gaude ordea. Txinara joan beharrik ez dago. Dialektikoa izan beharrik ez dago politikan beti horrelako zerbaite gertatzen dela jakiteko.

Dena den, gauzak, nola garbitzen den, garrantzi handia izango du, munduan zehar eta Rusiarekiko daraman jokoa aldatu daitekeelako.

ANGOLA-RHODESIA

M.P.L.A.k gudua irabazi duela zantzarik ez dago. Ipar Amerikak ipur-diko ederra hartu du. Baina hori bukatu bezain azkar Afrikan, Saharakoak, alde batera utziaz, beste gudu bat sortzeko arriskua dago Rhodesian. Rhodesian, jakin dakigunez, zuri razistek agintzen dute Smith buruzagitzat dutelarik. Nola edo hala arazo honi laster helduko zaio. Angolan dauden Cubako gizonak Rhodesian ikustea ez litzateke harritzekoa izango.

Rhodesian, Angolan bezala, beltzak berak ez daude elkarturik, zatiturik baizik. Hori da Smithentzat laguntzarik egokienetakoa. Beltzak zatiturik dauden bitartean zuriek agintaritzan jarraitzeko modua izango dute.

Dena den Rhodesiako borroka Angolakoa baino gogorragoa izateko arriskua du. Hego Afrikarentzat Rhodesiako arazoak Angolakoak baino interes handiagoa du. Hego Afrikak ere borroka latzago egingo duela pentsa daitekeen gauza da.

IPAR AMERIKA INDARTZEN

Vietnamian eta Angolan jipoia hartu duelako Ipar Amerikaren indarra ahultzen ari dela pentsatzerik ez dago. Ipar Amerika beste moldez jokatzen ari da. Amerikako zenbait buruzagirekin izan dituen harremanak ikusi besterik ez dago. Ipar Amerikak militar indarrez ez du jokatzen, bestela ere jokatzen badaki. Militar indarra azken bidea izan ohi da.

Brasil, Colombia, Peru, Txile eta beste lurraldeetako egoera aztertutik Ipar Amerika sekula baino indartsuago azaltzen da. Rusiarekin daraman «detente» edo barealdiko jokoa Ipar Amerikarentzat probetxugarriago izan da. Barealdian, adibidez, petrolio arazoan Ipar Amerikak askoz gehiago irabazi du beste inork baino. Europako Ekonomia Elkartea sekula baino ahu-

lago azaltzen da; sekula baino morroi-ago bihurtzen ari da. Giscard d'Estaing eta Schmidt ditu bere mutilik zintzo-enak. Pazifikoko aldean ere Txinarekin eta Japoiarekin dituen harremanak Ipar Amerikarentzat izugarritzko laguntza izan dira.

Ez, Ipar Amerika ez da ahultzen ari. Hori itxura bakarrik da. Sakon aztertzen badugu indartzen ari dela esan beharra dago.

ARGENTINA CAMPORA

Isabelek Argentinan ez du asko iraungo. Gero eta kertenkeria ugariago egiten ari da. Kargu horretarako gauza ez dela garbi ari da gelditzen. Noiz arte iraungo duen ikuskizun da. Badaezpada ere Camporak bere burua eskaini du lehendakari izateko. Gizon honek lehen ere hauteskundeak irabazi zituen eta berriro ere irabaztea ez litzateke zaila izango. Peronistek behintzat ez dute Campora ainako beste gizonik.

RENE CASSIN HIL DA

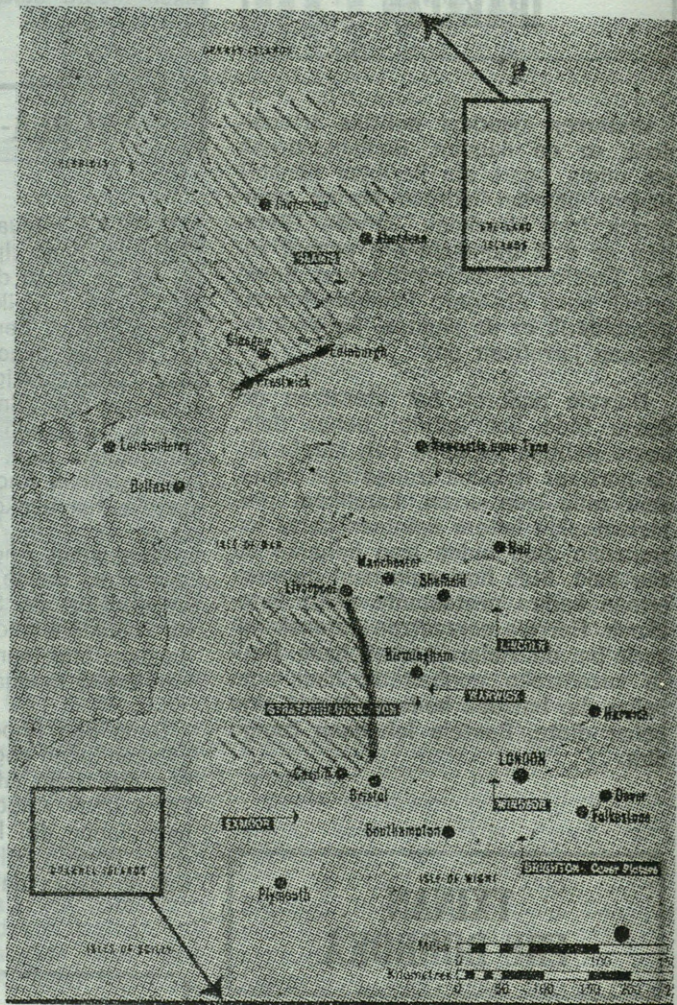
1968 urtean Bake Sarria jaso zuen gizona larogel eta zortzi urtez hil da. Baionan jaioa genuen. Hogeita bi urte luzez ONUko giza eskubidetako batzordearen buruzagi izan zen. Giza eskubideaz egin zen lehenbiziko txostena berea izan zen. Parisen 1948 urtean munduko estatu gehienek izenpetu zuten «Giza Eskubideen Agiria» asko René Cassini esker egindakoa zen Agiria oraindik, dakigunez, Espainiak ez du izenpetu.

ITALIA

Kristau demokratek bakarrik osatutako gobernuaren aurrerakia izan da Italian. Hilabete iraun ezetz, apustuak egiten ari dira. Luzaroan ez du iraungo behintzat. Komunistek gogor ekin diote. Berlingeri behin eta berriaz bere postura azaltzen ari da, asko hitzeginez nonbait jendeari komunisteekiko beldurra kenduko ote dion asmoz edo. Dena den kristau demokratek Italia behar bezala aurrera ateratzeko gauza ez dira.

HISTORIA BERRITUKO OTE DEN BELDUR...

Jendea beldur da, orain gutxi eman eta eskoziarrak gehiago haserratu ote diren. Lehenik autonomia eta gero separazioa eskatu ote duten.

Hori dela eta engainatuko ote gaituzte?

B. BAKAIKOVA

Donostiako Gaixoen Residentzian

Garbiketa lanak egiten dituztenek mixeria bat irabazten dute.

Lekurik ez eta trantzioetan ipini dituzte gaixoak. Sendagileek eta gaixozainek ez dute honela lanik egin nai.

Segurantzaren Sozialaren arazoa behin baino gehiagotan aipatu dugu. Otsailaren 8ko alean azkeneko. Gaixoak eta sendagileak, denak zirela haserre esaten genuen. Donostiako «Ntra. Sra. de Aránzazu» eritegia gainezka dago.

Eta ez da berririk egiteko dirurik ez delako. Bi mila miloi baino gehiagoko «superávit» izan da I.N.P.ko diru poltsan, 1975garrengo urtean. Beste herrialdeetan zorrak egin ohi ditu Segurantzaren sozialak, hemen dirua pila-tzen du.

Bestalde Gipuzkoa da dirurik gehiena ematen duena eta Gipuzkoa da bueltan gutxien jasotzen duena. Izan ere langilea besterik ez du Gipuzkoak. Eta Segurantzaren Sozialerako kentzen zaion laka ez da berriketakoa. 14.000 pezta irabazten dituen langile batek 5.000 pezta eman behar izaten ditu hilero.

DONOSTIAKO RESIDENTZIA

● 1960garreanean zabaldu zen eritegi hau. Urteak ditu gainezka beterik dela. Orain, berriz, trantzioetan ere oheak eta gaixoak ipini dituzte nahiko gelarik ez delako. Umeak eta gaitz

kutsakorrak dituzten haundiak elkarrekin nahasian daude.

● Presaka datozen gaixoak zaintzeko erarik ez da. Txandaren zai diren gaixoak asko dira, hilabetetan eta hilabetetan egon ohi dira etxean zai. Ez da ezertarako lekurik.

● Hori guztia honela izanik ez dute egoera honetan lanik egin nahi bertako sendagile eta gaixozainek. Bestela inor ez bait da ezer zuzentzen hasiko. Behin eta berriz eman izan die goikoei egoera honen berri. Eta hau honela dela edonork daki.

● Gaixoen galeran den premia hau zuzentzeko Zumarragan bailarako Residentzi bat lehen bait lehen egin dezatela eskatzen dute midikuek. Eta Donostiako hau hazi dadila.

● Presaka, estu eta larri datozen gaixoentzat behar diren zerbitzuak agudo ipini behar dira.

● Residentziatik etxera erabat sendatu gabe joaten direnei laguntzeko zerbitzu egokiak antolatu behar dira.

● Familia izateko edo izan berriak diren amentzat hospital bat eraiki behar da.

LANGILE ARAZOA

Donostiako residentzian lan arazorik eta soldata konturik ere bada. Borroka honetan gaixozainak bakarrik sartu dira.

● Eskulangile mordoak da residentzian sukaldean lan egiteko eta etxea garbitzeko. I.N.P. enpresan sartu gabe daude eskulangile hauek. Huskeria bat irabaziz ari dira lanean pintoak. 8.000 pezta inguru irabazten dute.

Langile hauek nominan sartuak izan daitezela eskatzen dute gaixozainek.

● Gaixozain asko ezkonduki da eta haurtzaindegi bat ere eskatzen dute beren haurrentzat. Bidezko eskaria, noski.

● Soldata kontuan, berriz, hilean 7.000 pezta gehiago eskatzen dute.

● 70 urterekin hartzen dute orain erretiroa. Nahi duena 55 urterekin erretira dadila nahi dute. Eta 60ra iritsitakoan nahitaez izan dezatela zahartzaroko atsedena.

● Azkenik, gaitz kutsakorrak sendatzen dabiltzanean ahal den gehiena babesturik ihardun daitezela eskatzen dute.

DENON ESKU

Residentziarekin eta horko denok dugu zerikusia. Eta inork larrutik ordaintzen baldin badu horko ondoeza gaixoak ordaintzen du. Segurantzaren Sozialeraren sartuta garenok egin behar dugu borrokan latz.

Ezin gaitzek kanpotik begira egon. Geure etxea dugu. Geuren osasun-bideak hobetzen eginahalak geuk jo behar ditugu.

Gaixotzen garenerako geuk atera behar ditugu kontuak. Ezin dezakegu hauzi hau besteren esku utzi. Geuk konpondu behar dugu.

IRASTORTZA

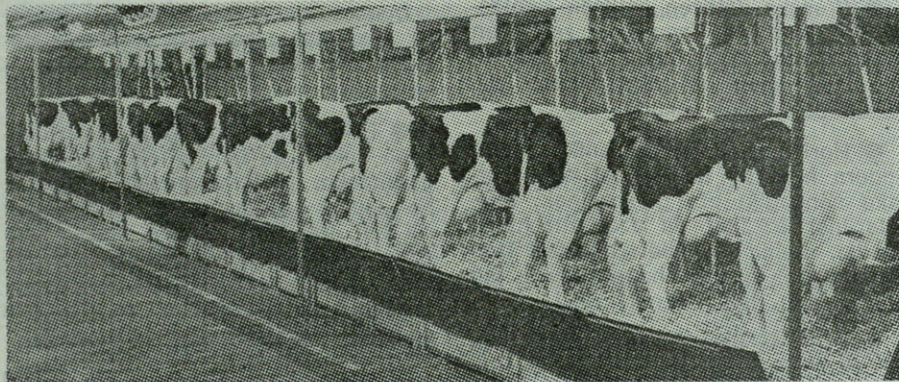
Esnea delata, zuk eta nik lehenbait lehen jakin nahi genukeena, udaberri-ritik aurrera ze prezio izango duen, ez dut jakiterik izan. Hontaz gaur hamabost bezalaxe gaude, artikulu hau idazteko garaian, ez dute ezer esan oraindik.

Halere prezioak izendatzeko garai hau, ona izaten da batek eta besteak zer pentsatzen duten jakiteko, ze arrazoi erabiltzen diren ikusteko eta prezioa altxatze hutsak, zer konpon dezakeen eta zer ez, ohartzeko.

Hona hemen gazta, nata, gurina, gaur eta esnetik sortzen diren beste jeneroak egiten dituzten fabriketako nagusiak osatzen duten sindikatuko

ESNEA; GANADUZALEAK, EUROPA...

kadan jarri nahi bagenitu, korapilatu egingo litzaizkiguke, areta zailago da, hitz gutxitan hau eta hori direla esaten.

buru den Francisco Rodriguez jaunak esan dituen zenbait gauza jakingarririk.

Ganaderitza Espainian eta European bizimodua ateratzeko modu bat da. Ganaderitzatik bizi dira Espainiako % 10,2. Lanean ari diren estatik % 11,1 hontan ari dira. Bestalde, ordea, oinarriko janari bat da esnea pertsona guztientzako.

Baserritarrentzat beste edozein langintza izan daitekeen bezala, eguneroko ogia ateratzeko bidea da, baina kaletarrentzat egunero behar duten janaria sortzen du, eta ez, hura gabe pasa daitezkeen, zenbait gauza.

Ganaderitzaren barruan esnebehiak dute inportantziarik gehien, esnea, eta haragiaren zati haundi bat, hoietatik sortzen baita.

1964.ean 3.130 milloi litro sortu ziren Espainian. 1973.an, berriz, 4.791 milloi litrokoa da. Bada litro pila galanta. Bada zer bait.

Horretxek berak adierazten du beste gabe, gaurko gizartean ganaderitzak duen garrantzia. Egizue kontu: esne hori guztia Europatik ekarri behar izan balitz, zer gertatuko zatekeen? Zertan geratuko zen Espainiako industriaren aurrerapena 500 mila milloi eta gehiago, behiok eman duten esne eta haragiarena, kanpora bialdu behar izan balitz?

Zein da ganaderitzaren arazoa?

Ganaderitzak arazo asko ditu eta bata bestearen ondoren denak erren-

Hasteko zein den ganaduzalea eta zein ez erabaki beharko genuke. Urrena zein lurralde diren, berez duten giroatik, esnetarako egokiak eta zein ez, erabaki beharko litzateke. Izan ere esnea, egunero behar den edaria izanik, jendea pilatuta bizi den herri haundietan gastatzen da erruz. Herri haundi hoiek, ordea, esnea sortzeko egokiak diren tokietatik urruti daude asko. Honek eta prezioetan dagoen aldeak bi eratako ganaduzaleak sortu ditu: inguruko lurak ematen duten belarra aprobetxatzen dutenak; eta inguruko belarrak eza aprobetxatzen dutenak.

Hona hemen lehenengo galdera: ganaduzaleetaz ari garenean, zein ganaduzale hartzen dugu kontuan? Espainiaren barruko lur lehorretan herri haundi baten inguruan bere behitegia jarri eta erositako pentsuz eta alpapa onduz, bere behiak bazkatzen dituen ganaduzalea, ala, iparraldeko baserritarra, behar duen ganadu jaten guztia etxeko lurretan sortzen duena? Egiazko ganaduzale jatorra bigarren hau da, nahiz eta lehenengoak eduki behi talderik onenak, nahiz eta berak atera kontuak zehatz.

Hauen problema nagusia bat bakkarra da: pentsuak garestitzen diren ainean, esnea ere garestitu ahal izate.

Besteak, berriz, iparraldeko ganaduzaleak, ez ditu kontuak zehatz ateratzen, bere baserriaren egitura txarra

da eta lan asko egin ondoren esne gutxi sortzen du. Hontantxe dago, nere ustez, esnetara jarrita dauden Espainiako ganaduzaleen arazoa: lanean ari den pertsona bakoitzeko esne gutxi sortzen dute, behi gutxiegi dauzkatelako, eta esne gutxiegi ematen duten behiak dauzkatelako.

Azken hamar urteotan, bizimodua garestitzen joan da, eta dirua bere balioa galtzen. Orduan ganaduzaleok esnearen prezioak igotzeko eskabideak egin dituzte. Erraza zen eskabide hoiei arrazoiak bilatzen: hau edo hori garestituta da, bizimodua igo da, eta abar. Horrela azkeneko 5 urteotan esnearen prezioa ia doblatu egin da: 1970.ko udazkenean 7 pta. zen «zona norte»; orain, 13,50. Baina bienbitartean ez da ezer egin, edota oso gutxi, produzioa ugaltzeko, hots, lanean ari den pertsona bakoitzeko, esne putzu haundia sortzeko; eta nere ustez, hortantxe zegoen ganaduzale hauen irtenbidea.

Eta orain zer?

Gauzok dauden bezala dirauten artean, Europatik esnea ekartzea neurtu edo galeratzen den artean, ganaduzaleok hor-nonbait ibiliko dira.

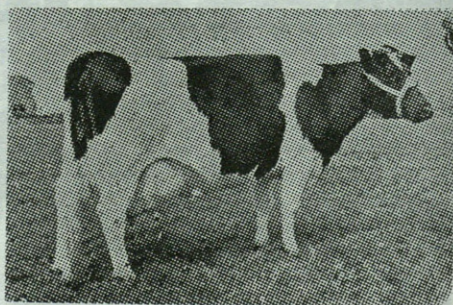
Baina denok dakigunez joera berriak azaldu dira eta European sartu nahian gabiltza. Eta ze etorkizun dute ganaduzale hauek Europako merkatu batua- ren barruan?

European nazio batzuetatik bestetara alde pixka bat baldin badago ere litro esnearen prezioa 10,53 peyta dator. Espainian, zona bateko eta besteko prezioak kontuan hartuta 14,72. Beraz 4,24 pezten alde dago. Gainera sortzen duten esnea hobe delako litroko beste 0,50 pezten alde erantsi behar zaio. Beraz litroko 4,74 pezten alde dator.

Zer egin behar da?

Gi gauza nere ustez: ganaduzaleak behar dituen laguntzak, eta inork baino gehiago behar ditu, esnearen prezioa altxatzearekin eman zaizkiola ez pentsa; beste modu batzuetara lagundu, baizik. Eta bigarrena produzioa ugaltzen hasi lehenbait lehen, eta hontan ganaduzaleek ez-ezik gobernu-ko zuzendariek saiatu behar dute.

JOSE ALKIZA

Irakasleen Elkartea

Azken aste hauetan gertatuaren esperientziak haxe erakusten du: elkartu eta organizatutako dozena bat lagunek, gehiago dezaketela elkartu gabe joan jende mordo batek baino.

Lehenago aditzera eman genuenez, hasi ziren, hasi, maisu eta irakasleen eskabide eta borrokak. Eskola nazionalak izan ziren lehenik; huelga luze baten ondoren lanari ekin diote. Huelga eta jokabide honen azterketak haxe adierazten digu: huelga hori ez dela nolana sortu, elkarturik eta nork mugierazirik bazutela baizik.

Izan ere, huelga horiek hasi zirenean, eta egoera horren aurrean ikastolak har zezakeen posturaz mintzatzerakoan, haxe esaten zigun gidarietako batek: «Arren ez zaitezte gure arazo honetan sar, ez dezazuela gure aldeko ekintzarik egin, arazoa, orduan, politizaturik ikusiko lukete eta». Gidaritza lanetan ziharduan taldea, politizatu gabe dagoela pentsatzen hasi behar ote dugu bada? Ala, ikastolak barruan sartuz geroz, beste politika klase bat sortuko zen beldur ote ziren?

Dena den, elkarturik daudela, organizaturik daudela, borrokak Madrilen sortu eta beste probintzietara zabalduz joan diren bezala joateko, zerbaiz dagoela garbi dago.

Konbenioaren azterketa dela eta, hain egoera zapalduan daudelarik, eskola pribatuetako irakasleek ekin diote biltzeari. Han eta hemen planteamendu batzuk egin dira; baita borroka planteamendu batzuk egin ere. Ikastoletako irakasle-andereñoek nola joka, zer egin eta abar ikusteko bilerarik ere egin da. Eta, beti bezala, ez gara batera etorri. Bakoitzak bere bidea aukeraturik duenean, eta bideak oso desberdinak suertatzen direnean, elkar hartzeak lanak ematen ditu nonbait.

Guk ere elkartu beharra sumatu dugu behin eta berriro; guk geure musikaren arabera dantza egiteko gogo gehiago dugu arrotz melodiaz baliaturik iharduteko baino. Orain artean, ia beti, bestek egindako proposamenak ontzat ala txartzat ematea izan da. «Gu hau egitera goaz, zuek zer derizkiozue?» galdatu izan zaigu. Aukera, bestek jarritako kartetan egin behar izan da. Eta garaia heldu zaigu gu, geu garenez, pausoak eman ditzagun elkartu bat egiteko.

Zein dira elkartu honek gorde eta bete behar dituen baldintzak?

Elkartu zabal bat izan behar du, ahalik eta jenderik gehiena, irakaslerik gehiena elkarreztatu duen elkartea. Oraingoan, ikastoletako irakasleekin hasi eta beste zenbait irakasle erorteko izan behar du.

Elkartea, ahalik eta zabalena bai,

baina zertarako? Irakasleak gaurregun halako arazo berezi batzuk berekin dituela, ez da dudarik. Irakaslea ez dute haintzakotzat hartzen, gaurregun, gizarre barruan. Makinak asmatzea, pla-

noak egitea, norbaiti osasuna eskuratzeko askoz txalogarriagozat jotzen da pertsonak hezten aritzea baino. Sarritan, beste karrera bat egiteko gauza ez den istudienteak irakaskuntzara jotzen ote duen errezeloz beterik daude. Bigarren mailako jakitun bezala hartzen gaituzte zenbait tokitan. Jorنالaren egoerak ere hori erakusten du.

Irakasleak egiazko hezketa lana egin dezaten, lehenik hezi behar ditugu inguruko guztiak, bere lana haintzat har dezaten. Bere lana zein den biltzeko eta txalogarria den ikusi behar du lehenik, horren arabera jokatu gero, beste ere hori onar dezaten. Errespato eta begiramen gehiago zaio andereño irakasleari, eta hori pertsona denez eta hezketa lanetan ari denez. Inoliz, eskolaurte mailan lanean diharduena-

ren lana gutxietsi ohi da, bigarren edo batxillerrean egin ohi den lanarekin gonbaratuz. Hauraren lehen urte horietan hezketa lanak duen garrantzia ez gara jabetu, nonbait.

Eta horrelako adibideak asko eta asko eman ditzakegu. Gure irakasle interesak zainduko dituen elkartea behar dugu.

Irakasleen arteko bileretan halako beste kezka bat ere erakutsi da: arren, horrelako elkartu bat ez dadila inoren morrontzapean erori. Izan dadila egiazko batasun baten elkartea. Baina bada, hemen, beste gakorik.

Euskaldun garen irakasleok ezin dezakegu gure euskaldungoaren arazorik elkartu barrutik kanpora utzi. Euskaldungoaz izan dezakegun iritziak zati-tzen baldin bagaitu, ez dut uste, inolaz ere, hori alde batetara bazterturik utzi dezakegunik. Eta euskaldun bezala jokatu nahi baldin badugu, euskal erakundeak abertzale jokatu osatu behar ditugu. Ez dut maila honetako «neutralidadean» sinesten. Minbiziak jotako pertsonak, katarroa sendatzeko elkartea, alfer-alferrik du, bere gaitzari erantzun bat ematen ez dion artean.

Eta abertzaletasun hori ere zehatu behar dugula uste dut. Herriaren askatasunaren aldeko abertzaletasuna baldin bada, herritarren erabateko askatasunaren alde jokatu behar du abertzaleak, eta batez ere zapalduen aldeko jokoa prestatu beharko du.

Horregatik, langileria arazoa ez dut aparteko eginkizun bat bezala ikusten, egiazko abertzaletasunaren eskakizun baten ondorio bezala baizik. Ez ditut bi eginkizun bezala ikusten: langileria arazoa eta abertzaletasunarena. Zoritzarrez gehiegi bereizten ditugu, eta abertzaletasunaren lotura onartzen dugu langilegoari begira, eta geu langile garenez, jokatu gabe. «Akurium» etan bere giro egokian bezala bizi direnei, jokoa errazegi egin ohi diegu horrelako planteamenduekin.

Eta irakasleen elkartu batetan ezin gintezke gai honetaz definitu gabe egon. Zatiketak etor daitezkeela eta arazo hau bazterturik uzteak, luzarora beste zatiketa latzagoa eta zorrotzagoa dakarke.

Bi eginkizun daude hemen, beraz: geure burua definitu beharra eta ondoren estrategia bat prestatu beharra. Gisa horretan, irakasleen elkartu indartsu batek, mesederik eta laguntzarik eskaini diezaike gainontzeko irakasle langile orori. Elkartzen ez bagara, eta elkartze horretan baldintza batzuk betetzen ez baldin badira, askatasunaren hegoak gero eta motzagoak izango ditugu.

MIKEL UGALDE

KRISTAU TALDEAK

Eliz eraberritze honetan, hemen eta han, perretxikuen antzera, kristau talde koskorrak sortu dira. Gaur eguneko parrokiak salbatzeko, beharrezkoak direla dirudi. «Kristogan dugun sinismena senti eta sakontzeko, elkar arkitze era berriak nahi ditugu», zioen Riobe gotzaiak.

Jainko hitzaren esan nahia, apaizek damaigute gure Eliza haundietan. Aitita, amona zahar, haur eta gazteek, toki berean hitz ori entzuten dute, loak harrapatu, edota bere irudimena beste gauzetan jolasean ez badabil; guzientzako dugun Jainko hitz horrek, zerbait onik egingo du noski, baina bakoitzaren bizitzari, arrakasta eta ondoren haundirik ez dakarkiola, esango nuke. Gaurko gaztearentzat, batipat, indar guti duelako, honek ihes egin du gure Parrokietako Eukaristi batzarretatik.

Gaztearen odol biziak eskatzen duen borroka, tensioa, konpromiso eta erantzukizunak, kristau taldeak osatzen dituzten multzo koskorretan arki daitezke. Taldeetan, batzarreko edonork parte hartzen du. Hemen ez dago bakarkako apaiz-sermoirik. Jainko hitza irakurri ondoren, elkarrizketa dator: zer dio Jaungoikoak? Zer eskatzen dit? Nere eguneroko bizitza, Jainko hitz eta nahiaz batera ahal dator? Kristok nere bizitzaz zer ikusirik ba ote du? Nere kristau bizitza nere eguneroko eginkizunetan, agertzen dit? Reflexio serio baten ondoren, Jainko esijentziak garbiro ikusita, «nahi dut», «behar dut» «zure indar eta laguntza, eman iezazkidazu», esango du kristauak eta odolberotuta Jainko indarrez, lurreko borroketara eraman ahal izango ditu bere pausoak eta gero parte hartu herrigintzan, politikan, sindikatoetan eta abar. Hori dela, dirudi, egitazko otoitza: lehenbizi entzun Jaunari eta «bai» erantzun eta bai hori egia bihurtzeko, mundura itzuli.

Kidekoekin eta arazo berdin xamarak dituztenekin osatu beharrekoa, da kristau talde bakoitza. Arrantzale, nekazari eta langileak, beren arazoak berdin xamarak direnez, talde berean elkartu daitezke. Ezin, ordea, hauek lkasleekin elkar. Hauen arazoak guztiz bestelakoak bai dira. Talde bakoitzak era berriak asmatu beharko lituzke, beren batzarre eta ospakizunak, piztutako Kristoren argira, bizitza azter dezaten. Langile taldetan, ikaste hutsa ezin daiteke izan, langileen eginkizun eta eskubideei buruz. Bakoitzaren arazoa, guzien arazo bihurturik eta guzien arazoak nork bere eginik, senidetasun ederrean, bakoitzak dezakeena eskainirik, egin behar-

ko dira hauen batzarre hauetako ospakizunak.

Kristauki jokatu nahi duten ikasleak ere bildu daitezke «Talde koskorretan». Sinismen aldetik dituzten kezak, gaur eguneko jakituri-zientziaz aztertu eta ikasi bearko lirateke. Burgeskeria batetik ateratzeko, batipat, izan behar dute «Ikasle talde» hauek. Irabazia hutsa helburu dutela, ezin joa izango dutela, ikasi behar dute. Karreradun bihurtu, norbere probetxu hutsez, Kristorekin haserre biziko jakabidea dela eta herriari eta bere onari begira beren pauso guztiak eman behar direla, aztertu beharrean izango dira ikasleak, beren ikasle bizitzak kristau zentzurik badu behintzat...

Aurreko bi exemplo hoiien antzera, sor daitezke beste askotxo. Guztiek, ordea, beti, adierazi behar dute, gizona aske eta libro dela, Jainko bilatzaile izan nahi duela, eta beren bizitzak, Ebanjelioaren sinismen, maitasun eta exijentzi guztiei lotuta ikusi nahi dituela.

Hemen eta han, parrokia barruan, Talde Batzuk sorturik, ez ote lirateke borroka bizi-bizian jausiko lehengo parrokia eta oraingo taldeak?

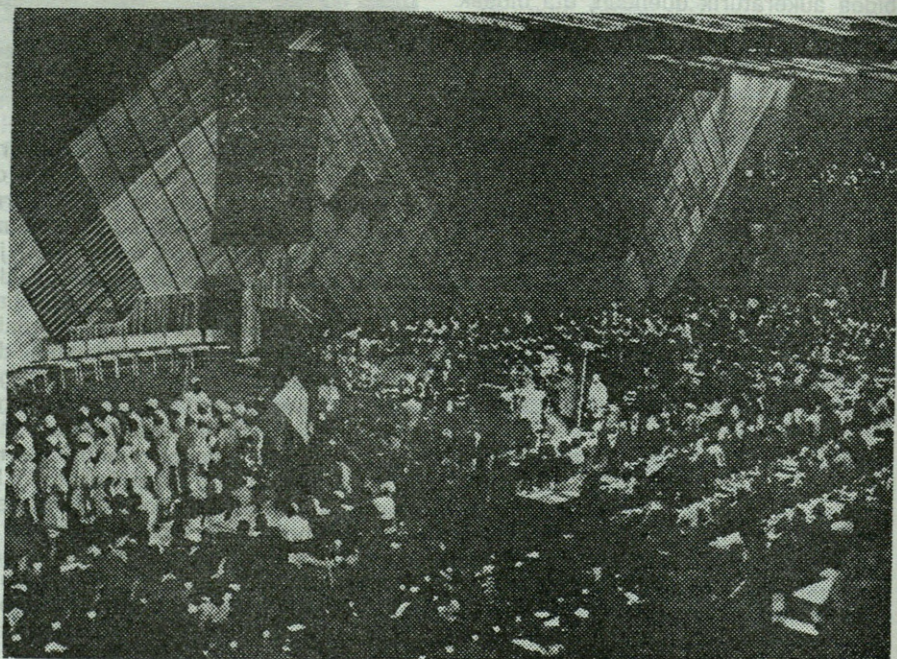
Ez luke horrela izan behar. Talde hauek ezin gerta daitezke parrokiaren etsai. Orain arteko gure Eliza ederrak baztertu eta berriak sortzea, Eukaristia egiteko, ez du izan behar Talde hauen helburu eta eginkizuna. Talde hauek parrokiaren zati eta adar behar dute izan. Eta honetan dago gure parrokien salbazioa. Talde hauek eman

diezaioke parrokiari eraberritze bat, bertara doazen jendeen gatz eta argi, bihur daitezke.

Tirabira eta borrokatxoak sortuko direla? Mundu honetan, borrokarik gabeko leku bakarra ezagutzen dut: Kanpu Santua. Hantxe bai ez duzula arkakosoaren azkure tikienik ere sumatuko. Tensiorik dagoen lekuan, bizitarik ere badago. Alfer eta kaltegarri diren borroketatik ihes egin behar du. Parrokia batean pentsaeraz bi muturretan arkitzen diren apaizek, zer ekipo egin dezakete? Elkarrekin zer Pastoral ekintza, nik arkakosoa diodanean, besteak mandoa dela badio? Bi ertzetan bizi diren apaiz hauei, hauxe eska diezaiekezu, bizitzeko elkar-maitasunean, elkar konprensioa eukitzen aalegintzeko, baina hortik aurrera? Ez da guti sinismen batean elkartzea ez da guti elkarri begirune eta errespetoa izatea. Elkarri barkatzen badiote, elkarri azpijanik egiten ez badiote baina, apostoladutza egiteko elkartu? Elkarrekin lan egin? Tira, tira ez daukat mariatzeko gogorik. Mesiasen bigarren etorreran, zakurra katuarekin eta katua xaguarekin bizi ahal izango dira. Bitartean? Horregatik gure Goztaitegian ardura haundia jarri bear lukete nor nora eta norekin biziko den erabaki aurretik, herriak hitzik ez duen bitartean behintzat apaiz aukerameanean.

Ostiko, bai, burruka txatxu ezezko eta alfer hoi? Baiña, borroka piska bat? Ongarri zaigu, ongarri.

AROSTEGI

Kristauak eta marxistak ala kristau nahiz marxista?

Oraintxe berean, ez dakit nondik, «Artículos de Mundo Obrero, órgano de PCE, relativos a la Iglesia, publicados durante el año 1975» delakoa jaso dut. Bilduma bat da, tituluak dioten bezala. Eta batipat, PCE-k Espainiako eliza nola ikusten duen agertzen da hor. Neurri handian, bidelagun azkar ikusten bait du gizartea bere modura aldarazteko.

Esan bezala, ez dakit nondik nora datorkidan idazki hori. Postaz etorri dela. Horixe. Are gutxiago dakit zergatik bidali didan norbait horrek. Dena den, eskerrak bihoazkio dena denari. Atsegin bait zaizkit antzeko dokumentuak.

Hori dela eta, jaso nahi lukeenarentzat, aspalditxodanik eztarrian korapilo antzean dudana gauzatxo bat jaulki nahi nuke lerrokada labur hontan.

Azken aste hauetan, Frantzia aldean egundoko zarata aterata da Grenoble-ko Matagrín apezpikuak marxisten aurka egin duen deklarazio baten inguruan. Ez zen, ordea, Matagrín-en arazoa bakarrik; Italiako apezpikuek ere egina zuten atzeko deklarazio bat.

Eta zarata, hontara zetorren. Nola kondena zitekeen marxismoa ebanjelioaren izenean. Eta batipat, nolaz zitekeen hobetsi Giscard-en kapitalismoa marxismoaren aurka.

Eta arazoa hortxe dago. Ez dakit, ebanjelioaren izenean marxismoa aitzetsi behar ote dudana ala ez. Hobeto esan, badakit gutxi gorabehera. Ez dut, ordea, hortan zertan sartu.

Esan nahi dudana, beste zera hau da: parentesi artean jarririk (hori nola egin ez dakidan arren), PCE, PCF bezalaxe, ezin dudala inolaz ere onar neretzat. Baina erants dezadan, beste hau: sigla horren azken letra hori daraman (agerian ala izkutan) beste edozein mugimendua bezalaxe. Hortarako ez dut ebanjeliora joan beharrik.

Inguruan dudana zenbait katoliko oso ortodoxok, bereizketa beste modu batetara egiten duen arren. «PCE ezin onartu da, noski, baina edozein —E-dun mugimendua ez dago zertan zapuztu— esaten dizu.

Ebanjelioak ez du agintzen horrelakorik».

Horrelako bitxikeriak esan erazten dizkiogu ebanjelioari. Jesus gizarajoa! Toki ederrean gelditzen haiz!

Horregatik, Matagrín-en eta Italiako apezpikuen inguruan harroturiko zarata eta zalapartak urruneko intxaur hots gertatu zaizkit. Orobat lerrokada honen haseran aipaturiko dokumentuan agertzen diren esanak ere.

Axolazkoa, HERRIA egin ala ez dugu. Hortarako lan dagiena dut onartuko. Eta ez gidaritza bila dabilena, apezpikua izan ala komunista izan. Eta badakit, ez PCE, ez PCF, ez datorkidala Euskal Herrira HERRIA egitera. Horra.

ELIZA ERE BORROKALARI

Guztion ezaguna da, jadanik, Pinochet jenerala. Bere gobernuarekin, 1974ean, zenbait automobil firmari eskaintza bat egiten die Chileko merkatua ase dezaten.

Azkenik, hiru firma gelditzen dira: Fiat (Italiakoa), General Motors (USAkoa), Renault-Peugeot (Frantziakoa).

Baina hona zer gertatzen den. 1975eko abuztuan USAko Elizek arazo hortan buruntzalia sartzea (behingoz zorionean) erabakitzen dute.

General Motors-i eskabide bat egiten diote: Chileko Junta-ri eska diezazkitela hobekuntza sozial batzuk Chileko merkatuan lan egitearen ordain.

Aipatu firma, hotz samar agertzen da. Orduan, bortxatu egin nahi dute USAko Elizek aipatu firma. Hartan emanik dituzten akzioak erretiratu egingo dituztelako mehatxua dagoite.

Gauzak horrela, ez du ematen General Motors-ek Elizen eskabidea bazterrera utz dezakeenik; akzio horiek erretiratzeak, zori txarrean utziko bait luke. Zerbait lortu dute, beraz, Elizek.

Baina, ezer gutxi litzateke hori, General Motors-en zuloa, Chilen, beste firmek betez gero. Hitza, beraz, orain Italiako eta Frantziako langileek dute. Beren sindikatu azkarrez bai bait dute indarrik.

Dena den, USAko Eliza borrokalaria (beren gisara) pentsabide eta asaldagarri gerta dakizkieke beste zenbait parajetako Elizei ere.

AMUNSA

zeruko **ARGIA**

BAKOITZAK HARPIDE

BERRI BAT

GEHIAGO EGINGO BALU

ORDUAN BAI ONDO

IZEN-DEITURAK

ZUZENBIDEA

HERRIA

PROBINTZIA

IHAUTERIAK

Eguna luzatzen hastearekin batera, lo zorrotik laster esnatuko den udaberriari aurea harrapatu nahian bezala etorri ohi da, neguaren bihotzean, ihauteria. Etorri ohi da, ala ekarri ohi du gizonak? Hau da lehenbiziko koska. Izadiaren berritze sakon batean oinarriturik egonagatik, gizartearen burubideak eta bizi nahia dira, batez ere, berritzen.

Negua luze zitzaion lehengo jende-ari. Bazkak aurrera eta abereak etxean atar zulotik begira. Zahar kutsu, heriotz usain eta lagun murriztaren antza bazuen gizonarentzat neguak. Zaharpila guzien bota nahia ala denbora berrien festa giroa ote, ihauteria?

GARIZUMA

Garizumak mugatzen ditu gehiengotan ihauteak. Garizuman sartu aurreko gehiegikeriak bezala jaso izan dituzte margolariak. Jan edate eta tri-pakeria, gero izango ez zutenaren orde. Ezin uka gainera, askorentzat hori izango zela egun hauetako gaxi-bixia. Oso gogor ezartzen zituen elizak garizumako eginkizunak.

Bada halare, jatez beste alde, ospakizun hauetan zer ikusirik. Aurpegia gorde eta izen gabeko utzikeria batean murgiltzen da gizona. Mozorro, mamuxarro, txontxo edo dena dela, arropa bitxi eta parregarriekin, askotan; katula estalki bildurgarri apaindurik, bestetan. Festaren marka bereziena, hain zuzen ere jantziarena dela, esango nuke.

Honekin esan nahi duguna, alegia, hau da: ihauteria ezin direla garizumari soil soilik lotu. Kristautasunak bere ezaugarria erantsi die, noski; al-daketa ugari sartu ere bai, baina urrutia-gotik dator.

NEGUOKO EKIALDIA

Ihauteri sasoina ez da bakarrik garizuma aurreko aste hortako kontua. Luzaiden erregetatik laster egiten ziren ihauteak; bost igandez beste hainbeste hauetako festak. «Krepa» eta «Kausera» dira garai hontako gozokiak; errege ondoan hasita, lehenbizikoak, eta ondar astean besteak.

Itun-go Zantantzar Errege bezperan ateratzen da lehenik kanpora. Herritik herrira aldatu ohi dira gauzak; badira halare gehientsuenetan agertzen dire-

nak; joale, zintzarri eta abar. Nafarroako herrietako joera, zintzarri hauek erregetan ateratzea zen. Morris West idazle ospetsuak «Bigarren garaipena» (La segunda victoria) izeneko liburuan dioenez, Europa erdi aldeko oihanetatik eskean jeisten ziren herrietara, larraz eta girgailuz jantzitako gizakiak. Buruan tontor batzu omen zituzten eta gerrian, atzeko aldetik, burnizko eraztun haundiak zintzilika. Agertze hau Eguberri denboran egiten omen zuten.

Ultzama aldean ere Urteberrira au-

Iturengo «yoaldunak»

rreratzen dute zintzarriekin ateratzeko ohitura. Intzen, Araitz ibarrean, ihauteak Errege egunean egin dira azken denbora arte, antzara joku eta guzti.

Neguko jaien itzalean sartu beharra dugu ihauteria, nere ustez. Kristau ospakizunak piskaren bat baztertua, behar bada, baina neguko ekialdiaren oroigarri zaharra.

ESKEA

Neguko festa gehiengotik itsaskina eskea da. Zaratarik gabe eskatuko dute batzuek; soinu, dantzari eta zarata haundiarekin besteek. Badira eskeko abestiak egun berezietan, baina, eskea eske. Eta neguko ibilaldiek hori berekin dute. Altsasun neskatilek egiten zuten Santa Ageda eta eskean ibiltzen ziren. Kafera deitzen zituzten mutilak.

Sua da, beste alde, garai hontako

ekintza garrantzitsua. 1722an Ameskoa-ko San Martin herrian bada garai hartako gotzaiaren agindu bat neguko suak ez egiteko agintzen. Su hoiek, azaroan San Martin egunetik hasi eta ihauteri egunetaraino egiten zirela dio idazkiak (hasta martes de carnesto-landas). Jai bezperetan gizon eta emakume inguratzen omen suaren inguruan.

Altsasun zagi zaharrei su eman eta joaten ziren Santa Ageda egunean gizonak alorretara. Ameskoan bazen San Anton eguneko sua ere; suaren gainetik igaroazten zituzten abereak. Gabonetako enborraren ikatz puskak piztuta egiten zuten beste herri as-

kotan San Anton eguneko su desin-festagarria.

BIZI BERRIA

Zer delata, ekintza hauek guziak? Zer adierazi nahi ote dute? Iruzkia- ren sorkundea, egunaren luzaketa, bizi berriaren hasera bezala hartu izan zuten herri zaharrek. Iruzkia- ren jaiotza, gero uda partean bere garaipena bezala, festa nagusi izanak dira noizbait. Ihauteria eta sasoin hontako beste eginkizun batzu, izadia ernarazteko eta, bai mamutza nola beste galgarri asko baztertzeko asmatuak izango ziren. Garbikuntzako egunak. Abere buztanez egindako isopaz astintzen dituzte orain ere Zantantzar hoiek Itun eta Zubietako bideak.

J. M. Satrustegi

Bor-bor dabilen gaia da: Eibarko sozialismoa. Frontoiko mitina dela eta ez dela hamaika eztabaida sortu da. Eibar PSOren feudoa omen da. Sozialista omen zen eta izango omen. Behin eta berriz entzun dugu horrelakorik eta entzungo ere. Baina ezin gintezke betiko topikotan ibil. Arazoa aztertu egin behar da.

Horregatik Juan Ignazio Paul gaztearengana jo dugu. Donostiara dugu, euskalduna. Donostiako neskatxen Institutoan Historiako irakasle da. Bere ikasketak eta profesioa Euskal Herriko kondairara zuzenduak daude. Hain zuzen, bere historiako lizentziatura ateratzeko egin zuen lana Eibarko sozialismoaz izan zen. Orain arte guk dakigunez gal honetaz, artikulua batzukanpo, hau da egin den lehenbiziko lan mardula, behintzat.

—Zer bide, zer pauso eman dituzu lana burutzeko?

—Lehendabizi esan behar dut nere lana ez dela betirako hor geldituko den lana. Bitarteko bat da. Oraindik, izan ere, gai honek zer sakondurik badu eta. Zer sakondurik esaten dut, hain zuzen, zenbait datoren iturriak falta direlako. Bi motatako dato iturrietan oinarritu dut nere lana: bat, aldizkariak, artxiboak eta bibliografia, eta bi, Eibar eta bere inguruetako jendearekin izan ditudan elkarrizketak.

—Nere esperientziak galdatzen dituz, zailtasunik izango zenuen datoak jasotzen...

—Bai, inguru hautan aldizkarien kolezio osoak arkitzea ez da gauza erraza. Biblioteka askotatik pasa behar duzu verbait osoa ateratzeko. Gainera, La Voz de Guipuzcoa, republikanoen egunerokoa, bera osorik topatzeko La Voz de Españako bulegora jo beharra daukazu. La Voz de España eskainiak ditu ale asko Diputazioari baina oraindik jasotzera ez dira joan eta bien bitartean nolabait ibili beharra dago.

Baina hutsune haundienetakoa «Adelante», Eibarren sozialistek ateratzen zuten astekaria, ez eskuratzea izan da. Ahaleginak egin arren modurik ez dut izan. Eibarren eta inguru hautan, nik dakidanez behintzat, inork ez du. Zer egingo da ba.

—Eta jendearekin izan dituzun harremanak?

—Ahalik eta dato gehien biltzearren mota askotariko jendearekin hitzegin dut. Ez naiz sozialistetara bakarrik mugatu. Garai hartako komunistekin, abertzaleekin, republikanoekin eta beste jende liberalekin hitzegin dut. Elkarrizketa hauk behar beharrezkoak dira. Beste osotasun bat ematen diote lanari.

—Non mugatzen da zure lana?

—Eibarren sozialismoa sortu zenetik bigarren Errepublikaraino. Bigarren Errepublika zergatik ez duan aztertu galdetuko didazu baina, ogia esan, aldi horrek beste lan bat eskatzen du. Hori beste tesia bateko gaia da. Nik lehenbiziko urratsak egin ditut.

EIBARKO SOZIALISMOA

JUAN IGNAZIO PAUL MINTZO

D. UNANUE

—Zure gaia, beraz, zabala delarik modu askotara ikusi daiteke.

—Bai, bakoitzaren iritzia eragiten dutela dudarik ez dago. Hori aitortu beharra dago. Uka ezinekoa da. Nere lanak lau atal berezi ditu, lehenengoa jendetzaren mugidura, bigarrena Eibarko industriaren egitura eta gora beherak, hirugarrenkoa jendea nola bizi zen, zer irabazten zuen t.a. aztertzen duena da eta laugarrena langile mugimenduaren azterketa da.

—Gaiari lotzen gagozkiola, noiz eta nola sortu zen sozialismoa Eibarren?

—Joan zen mendearen bukaeratik datorren gauza da. Eibarren baziren sozialistak baina eragile berezia Beaskoetxea izan zen. Gizon hau Bilbotik botea edo deserriratu izan zen eta Eibarrera etorri zen bizitzera. Beaskoetxea izan zen sortzailea edo sozialismoaren bultzailea Eibarren.

—Bilbotik datorren gauza da beraz.

—Dударik ez dago Bilboren eragina haundia izan zela. Baina Eibarko sozialismoa Bilboko ume bat zela esatea gehiegi esatea da, oso berezia zela esatea bezalaxe. Eibarko sozialismoak bere nortasuna badu. Bere liderrak sortzen ditu. Toribio Etxeberria ez zen Bilbokoen mutil, bera gauza zen bidea markatzeko eta Eibarri halako nortasuna emateko. Gainera Eibarko industriaren egitura eta Bil-

bokoarena ez zen berdina eta hori kontuan eduki beharra dago.

—Zer esan nahi duzu Eibarko industriaren egitura esatean?

—Ba, Eibarren industria tiki asko zegoela batetik, eta arma industriak garrantzi haundia zuela bestetik. Hain zuzen, Eibarren sozialismoa erroitzeko zerikusi haundia izan zuen armeroen gremioak. Langile hauen planteamendua eta Bilbokoena berdina izatea oso zaila zen, beraz.

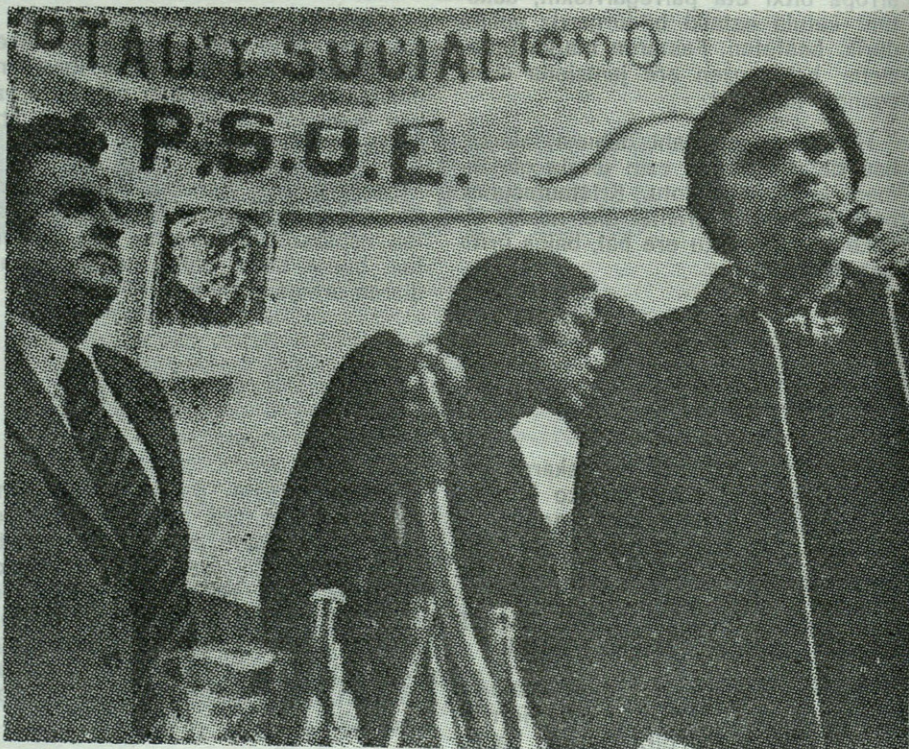
—Lantegi tiki asko izate horrek zer ondoren dakar?

—Ondoren bat behintzat badakar, borroka eta zenbait eskabide baldintzatzen dituela, alegia. Adibidez, zenbait sozialistek destajuan lana egitearen aurka ziren. Horretarako ekintza bat antolatu zuten. Ekintza horrek porrot egin zuen. Langileek ez zuten nahi izan.

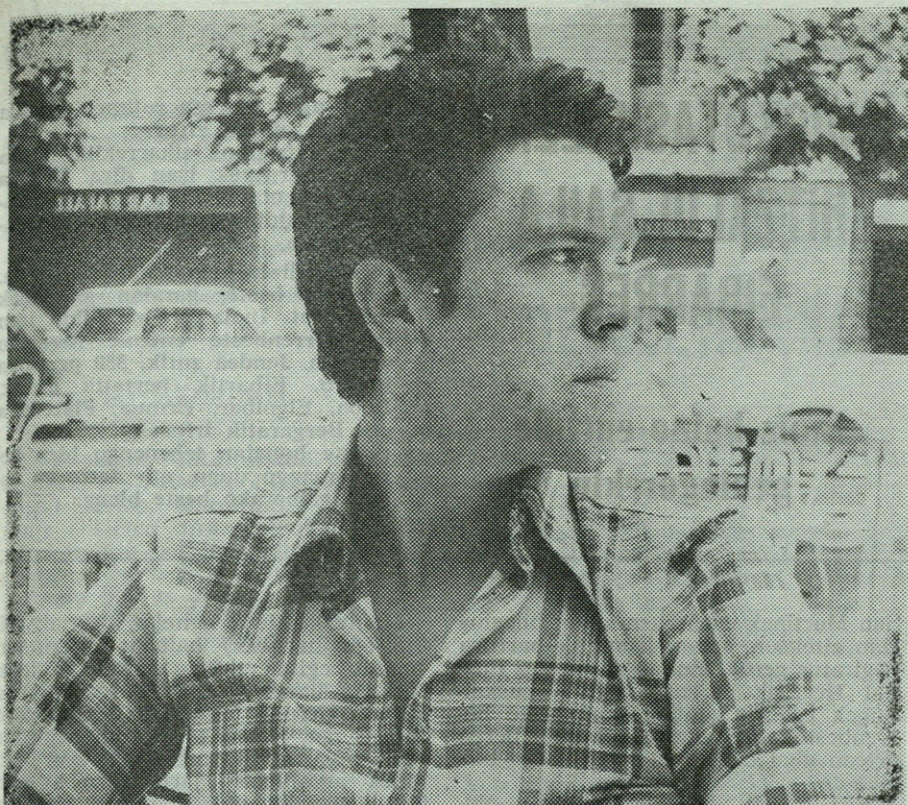
Bestalde, lantegi tiki batetan nagusiak eta langileek elkar ondo ezagutzen dute. Lanetik kanpora ere harreman asko izaten dute. Txikiteoa zenbait aldiz elkarrekin egiten dutela esar ohi da Eibarren. Hori gogoan izan behar da Eibarko sozialismoa aztertzean.

—Zer sozialismo mota zen, orduan, Eibarkoa? Langileriaren diktadura planteatzen al zen?

—Eibarren, langileriaren diktadura aldarrikatzen zutenak baziren. Hori dela eta zatiketa bat ere sortu zen.

Enrique Mugica, Alfonso Guerra, Felipe Gonzalez

GORA BIOTZAK

Justicia eguin
emen zan artian
Jaungoikoaren leguian
bici guñian bakian.

Lanikan eguin gabe
bici izatia,
da alferrak languilleari
jarritako leguia.

Berriz munduari eman
bear zaio bueltia,
nai ez badegu bici
lapurren bandian.

«Lanik eguiten ez duanak
batere ez jatia».
Rusian ere languilleak
jarri dute leguia.

Gora Euskadi eta
gora mundu guztian,
bere izerdiakin
bici dan jentia.

Bera alper guztia
emen da danian,
mundu guztia languille
biurtu artian.

Guztiok lana eguinda
guztiok gozatia
beste autu dana da
guezurra ta droguia

Bere izerdiakin
ongui bici izatia
da guizonarendako
jaungoikoan leguia

EIBARKO SOCIALISTA

GAZTEAK

«El Obrero Vasco»n,
1-9-1919

1921 urtean III Internazionalak 21 puntu aurkeztu zituen. Dakigun bezala puntu horiek direla medio Europa guztian sozialista eta komunista arteko zatiketa sortu zen. Eibarren bilera bat egin zen. Bilera hartan 32 bazkide bildu ziren. Une hartan 100 bat bazkide zituen PSOEak. Bileran bildu zirenetatik, puntu horiek onartu zituztenak 18 ziren eta 14 berriz aurka altxa zirenak. Baina hilabete bat berantago beste bilera bat egin zen. Bilera hartara jende gehiago joan zen, eta Internazionalaren puntuak ez onarteza erabaki zen.

—Aurreneko bileran onartu zutenak zer egin zuten?

—Zein ziren jakiten ez da erraza. Baina gero ezer haundirik ez zutela egin, nahiko garbi dagoen gauza da. Oso indar guti izan zuten. Bertan behara eginik gelditu zen.

—Baina Eibarko sozialistek ez al zuten klase planteamendurik egiten?

—Zalantzarik gabe. Klase borroka askotan aizeatzen zen. Baina klase borroka ez zitzairen nonbait nahikoa iruditzen. Planteamendu zabalago bat egin behar omen zen. «Klase planteamendu soila gaindu egin behar da. Sozialistek Eibarko herri osoaren onerako egin behar dute lan» zion Eibarko sozialisten buruzagia zen Toribio Etxeberriak.

—Planteamendu hain radikala ez egitea nola esplikatzen duzu, beraz?

—Lehen ere eman dizut arrazoi bat edo beste baina hemen beste bat ere aipatu behar da. Pentsatu behar da zenbait industrial, dendaria, tabernari t.a. sozialistak zirela. Telleria, Marzelino Baskaran, Erkiaga, Markaide ize-

nak gogoratu besterik ez dago. Eta gizon horiek Eibarko sozialismoan eragin handia zuten.

—Labur bederen, zer diozu sozialisten kooperatiba arazoaz? Felipe Gonzalezek aipatu du puntu hau.

—Kooperatibismoa aipatzean beti Alfa gogoratzen dugu. Baina lehendik bat edo beste bazela esan beharra dago, eta zer esanik ez kontsumoko kooperatibak. Hemen industria-ko kooperatibak bakarrik aipatuko ditut, eta batipat Alfa garrantzi handia zuelako eta duelako. Alfa 1920 urtean izan zen huelga gogor baten ondoren sortu zen. Kapitalismoa hausteko bide bezala ikusten zen kooperatiba osatzea. Baina asmo reformistak ere azaltzen ziren. Nagusiei, enpresa ondo eramanez gero, asko produzitu eta langilearen eskubideak zaindu zitezkeela erakutsi nahi zitzairen. Langileei berriz, nagusiaren zigorraren beharrik gabe lan egin erazi nahi zitzairen. Bakoitzak bere gogoz eta borondatez egin zezala lan.

—Bukatzeko, Sozialisten eta Euskal abertzaletasunaren artean loturarik aurkitu al duzu?

—Denok dakigun gauza da Eibarren sozialistek euskaraz egiten zutela. Mitin asko ere euskaraz egiten zen. Amuategik Sestaon ere hitzaldi bat euskaraz egin zuen. Puntu hau nahiko garbi dagoen gauza da beraz. Baina euskal abertzaletasuna nola ikusten eta sentitzen zuten jakiteko T. Etxeberriak «La Experiencia socialista en España. Vista desde mi pueblo» deritzan liburuan 85 eta 86 orrialdeetan diona hitzez hitz gaztelaniaz ematea da nere ustez egokiena:

«...aunque parezca paradoja, en el proceso socialista de Eibar, a pesar de su intenso localismo y no obstante haberse desenvuelto mayormente en vascuence, apenas registramos ninguna preocupación de carácter regionalista, en una época que cobraba fuerza el nacionalismo vasco en todo su derredor. Lo cual no significa que no cultiváramos la tradición y lo folklórico. ...los regionalismos y aún los separatismos más radicales que hacían círculo en nuestro derredor, era para nosotros simplemente cuestión de reconocer esa realidad en la medida de su autenticidad y volumen. ...Más en nuestro caso del País Vasco, si su voluntad mayoritaria fuera separarse del resto, sin obstruir esa solución, una vez puesta en práctica, los socialistas, a quienes no nos convence el hecho diferencial basado en una historia, en una etnografía y una lingüística que piden ser revisadas, y no queriendo renunciar al legado de España, que ha informado nuestro espíritu, seríamos como los greco-chipriotas que piden su unión con Grecia. Y ello se daría en realidad, porque no dejaríamos de vivir en ningún momento los problemas nacionales de España tal como la historia nos plantea al cuerpo entero de la nación».

Eibarko S.C.R. Arrate elkarteak, foruei eta bere inguruko problematika osoari buruzko hitzaldi sail bat eratu berri du.

Programaren arauera, hilaren 18-an Juan San Martin euskaltzaina Herri erakundeak foruen garaian galaz mintzatu zen. Hilaren 19an, Jose Antonio Alestaran mediku jaunak La abolición foral de 1876 delakoa azaldu zuen. 24ean, Ekonomi Zientzia eta Lege lizentziatua den Juan Carlos Garaikoetxeak La experiencia foral de Navarra agertarazi zuen, eta hilaren 26an, Juan Antonio Cayero Uribe lege gizon eta Deustuko Unibertsitateko irakasleak gaurko egoera, estatutoa, eko-

GAURKOTASUNEZKO HITZALDI SAILA EIBARREN

Inoiz baino entzule gehiagorekin

nomi akordioa eta rejimen berezia delakoa aipatu zituen.

Lau hitzaldiok elkarrekiko lotura batez burutuak izan dira. Lehen euskaraz eta ondoko hirurak erdaraz, hitzaldien izenburuak esan gura bezala.

Hitzaldi sail guztiz interesgarria. Besteak beste, garaian garaikoak behintzat. Inoiz gutitan bildu izan da horrenbeste entzule Arrateko aretoan. Jendea zutik, 350 pertsona inguru, Eibartik bertatik ezezik, Deba, Elgoibar, Ermua, Plazentzia eta Bergaratik iritsiak.

Aste honetan lehenengo bien berri emango dugu, eta datorren astean gainerako beste biena.

HERRI ERAKUNDEAK

Karmelo Etxegaraik zioenez, Euskal Herriko foru orokorra nahiko ezaguna eta aztertua izan da historiararen artean behinik-behin. Haatik, herri bakoitzaren lege-antolaketa (ordenanza) ez da hain ezaguna, ete merezi luke herri guztietako udaletxeen artxiboak mia, eta legeria hoiien bilketa eta katalogazioa egitea, bai historiari duen balioagatik, eta, baita, inoizko herri ordenapen bat egin behar izango baltz, gure aurretikoen administrazio eta lege sistema zertan zen aldeztu aurretik jakin ahal dezagun ere.

BI FORU MOTA

Ez ahaztu, bestalde, hizkuntzaz aparte, Euskal Herriko berezitasunik garrantzitsuenak foruak direla. Honetaz berezi beharra dago foru orokorraren eta herri bakoitzeko foruaren arteko jatorri desberdina.

Foru orokorra ez zen idatzirik jarri zen aitzinako legea baizik, hau da, mendez-mende herriaren nortasunak berak moldatua zuen filosofia liburutik bildu eta lehenengo aldiz idatzi. Ez zen inork emana, herriak berak bere baitan sortua eta desarrolatua baizik.

Hiri foruak, aldiz, Erregek «villa» izendatzerakoan emandako barne-erregelak egiteko eskubide mota bat ziren. Herri foru (ordenanza) hauk ez ziren herri guztietan berdin-berdinak, bazuten hainbat diferentzia, nahiz eta batzuek beste trokel berdin samarrez burutuak baziren ere.

HIRI FORUAK

Euskal Herriko hiri foruak, hainbatetan Gaztelako Erregek emanak izan arren, Gaztel Herriko hirietako ordenantzak baino ireki eta demokratikoagoak ziren.

Zenbait «privilegio»tzat aipatu izan du berezkuntza hau, hala ere, Juan

San Martinek esan zuenez, «privilegio» izan zitekeen, agian, kanpotik barrura begiratu gero, baina inolaz ere ez Euskal Herriatik barrutik ikusiz, euskaldunek ez bait zioten inori beste horrenbestekorik ukatzen, berek beren artean ahal behar zutela pentsatu baidiz.

Hiri foruak, foru orokorrari —ohiturari— zerion demokrazia izpiritua batez burutuak izan ziren. Kontu izan, Europa gehiena feudalismo batetan aurkitzen zen garaietan Euskal Herriak bere foruak idatzi zituela, ez, ordea, sortu, lehenagotik mendez-mende bait zetozen.

Arabako foru orokorra 1330 urtean idatzi zen. Gipuzkoakoa 1397 urtean eta Bizkaikoa 1452 urtean. Arabar eta gipuzkoarrek lehenago egin bazuten ere, bi hauena akordio (pacto) gisa moldatua izan zen. Bizkaitarra, ordea, are indartsuago, «Derecho Privado» bezala azaldu bait zuten. Horra zergatik, Gaztelako Erregek Bizkaira (Gernikara) etorri behar izaten zuten zin egitera, beste probintziatar etorri beharrik ez zuten artean.

San Martinek adiarazi zuenez, kontutan hartzeko da gero, Ingalaterrako «Habeas Corpus» legeria ospetsua (neurri batez Suiza eta Euskal Herriko lege egituretan oinarritua) lege izan orduko 1679 urtea izan zela, eta Cadiz-eko Gorteek onartu zutenerako, berri, 1812 urtea.

HAUTESKUNDEAK

Goaxeago esan bezala, herriko ordenantzak antzekoak ziren batzuek beste herri guztietan, zenbait berezitasun gora behera.

Legearen arauera, herriko seme guztiak ziren aitonenseme, hau da, edozein ekintza (merkatala eta beste) egiteko libre ziren, inori baimenik eskatu beharrik gabe.

Zentsoan agertzen zirenek hauteskundeetan parte hartzen ahal zuten, eta berdin herriko kargu publikoetan beren burua agertu. Familia bakoitzak boto bat izaten zuen gehienetan, hau da, sukalde edo su bakoitzeko boto bana (fogera = foru).

Hauteskundeak egiteko, herriak (hiria eta hauzoak) hainbat distritotan banatu egiten ziren, kofradiak lehenik eta hauzoak gero. Berezkiak hau herri barruan ekilibrioa gordetzeko izaten zen, hauzoei hiriaren nagusitasuna nolabait menderatzeko. San Martinek adibidetzat jarri zuenez, gaur egun Bizkaian esate baterako, hauteskundeak biztanle kopuru soilez egingo balira, ez lirateke azken batean bizkaitarren interesak aurrera aterako, bilbotarrenak baizik. Ekilibrio hau defendatzeko ziren, hain zuzen, distritu berezketak.

Herria elizaurtean (anteiglesia) urtean behin biltzen zen batzarre nagusian. Ez zen alkate bat bakarria hautatzen, hiru baizik. Ondoren, hiruron izenak lapiko batetan sartu eta zortzi urtetik beharako gazte batek ateratzen zuten alkate berriaren izena.

Alkatetzak urtebete bakarrik irauten zuten, eta ondoko lau urteetan ezin zitekeen pertsona berdina izan. Alkaterearen hautapena, berriz, txandaka egiten zen. Urte batetan hauzokoan arteko bat izaten zen eta hurrengo urtean hirikoan artean hautatua. Hirikoa hauzokoak aukeratzen zuten, eta hauzokoa, aldiz, hirikoek.

Alkateak bere ordeko bat izendatzeko eskubidea izaten zuten. Horrez gainera, batzarreak sindiko-prokuratorea izendatzen zuten, bai eta zenbait ofizial ere. Sindikoa izaten zen probintziako batzarre orokorretan herria errepresentatzen zuena, eta sindikoen artean hautatu ohi zuten Batzarre Orokorreko burua, gero hainbat urteren barruan Diputazioko Lehendakariaren kargua izango zena.

Zenbait herritan, alkate izateko ondasun batzuen jabe behar zen izan —milarra—. Serapio Mujikak zioenez, ondasunak izan behar hau inoiz desfalkoren bat edo gertatuz gero, kontuak eskatzeko aukera egon zedin izaten. Hala ere, ez zegoen «milarra» herri guztietan. Deba eskualdean, esate baterako, ez zegoen ez Eibar, ez Elgoibar eta ezta Elgetan ere, baina bai, ordea, Plazentzian.

Foru eta herri erakunde hauk izan ziren 1876 urtean herriarekin kontatu gabe dekretoz deuseztatu zirenak. Kentezko dekretoz eta jartzeko, berriz, referendumen maioria behar omen.

Hitzaldiaren izenburua 1876 urteko foruen deuseztapena bazen ere, Jose Antonio Aiestaranek hasi orduko esan zuen ez dagoela inolaz ere 1876ko legea ulertzerik, baldin aldez aurretik lehenagoko gertakariak kontutan hartzen ez badira. Aiestaran jaunaren ustetan, euskal foruen deuseztapena 1839 urtean hasten da, Bergarako «besarkada» famatuarekin.

BERGARAKO AKORDIOA

Lehenagotik, 1812 urtean, Cadizko Gorteak, Frantziako politik jokera erduztat hartuz, zentralizazio moldeetaruntz abiatzen dira. Espainia guztian zehar legeria berdina betearaztea proposatzen da. Euskal Herriko lege zaharrekin bat ez datozen hainbat kontzepto azaltzen da, hala zergak, nola soldadutza zein probintzi gobernadoreak eta beste.

Ondoko urtetan, Espainia guztian barrena foruen kontrako propaganda sortarazten da, neurri handi batetan Gobernuak berak eragina. Agintariak (Godoy) ohartzen dira euskal erakundeak arras finkaturik daudela, eta lehen-lehenik kontrako plataforma bat gertatzeari ekin zioten. Euskal Herri barruan, berriz, hiriburu handietako (Bilbo, Donostia...) oligarkia eta probintzietako herrien interesen arteko lehen eztabaidak sortzen dira.

Tira-birazko giro nahasi honetan, lehen karlistada sortzen da, foru arazoiz ezezik, baita erlijio eta dinastia problemaz ere. 1839 urtean amaitzen da gerra, Bergarako Akordio delakoa erekin, eta lehenengo aldiz historia guztian zehar, foruen arazoa gai «eztabaidagarri»tzat azaltzen da. Ez da «herri eskubide» bezala planteatzen, bi parteen «akordio» bezala baizik, eta, azken finean, gizon baten (Espartero) interpretazioaren esku, gainera. Formaz, guztiz ambigua bestalde, «sin perjuicio de la unidad constitucional de la monarquía» delako legearen arauera.

JOKABIDE DESBERDINAK

Bergarako Akordioak ate bat irekita uzten du euskal foruen posibilitateak Madrilen negoziatu ahal izateko.

Hala ere, ez dute lau euskal probintziek jokabide berdina. Mugak Ebrotik Bidasoara pasatu eta Gobernuak euskal probintzia bakoitzerako Buruzagi Politiko bat (governatore) izendatzen, Gipuzkoa, Bizkaia eta Araba amezak hasten diren artean —guztia edo batere ez—, Nafarroak, aldiz, erformazale azaltzen da, Madrilekin negoziatu nahirik, eta harreman haietatik sortzen da 1841 urtean, oraindik gaur egun irauten duen Nafarroako Foru Akordioa.

Lege honen arauera, Nafarroako legeria deusezturik geratzen da, udaltzietako administrazio sistema baztertua, Madrilek izendatutako gobernadoreak jarri, soldadutza nafar guztientzat

ORAIN DELA EHUN URTE EUSKAL FORUEN DEUSEZTAPENA

J. A. Aiestaran mintzo

etab. etab. Urte honetan sartzen dira Euskal Herrian lehen aldiz, Espainiako hertzainak, eta baita «Guardia Civil» delakoa ere.

HAINBAT ALDAKETA

1842 urtean, Catalunyako matxinada suertatzen da. Madrileko Gobernuak ahuldu egiten eta 1844 urtean Euskal Herria kontra ateratzen da. Aurreko urteetako legeak «arbitrario»tzat salatzen dira, foruzaleen aldeko amnistia lortzen da, diputazioak eta batzarre nagusiak berriro ere moldatzen dira, eta mugak lehenean (Bidasoan) jarraitzen badute ere, lege eta administrazio arlotan euskal erakundeak agertarazten dira eta alkateak hautatzeari berriro ere ekiten zaio. Haro nahas eta sistema bikoitz bat nabaritzen da, ez foru legea eta ezta gobernu zentralaren hitza ez dira garbi nagusitzen. Bi eraginen arteko influentzia tartekamarteka sumatzen da.

Ondoko urteetan, hainbat mutazio gertatzen da euskal gizartean. Frantziako trena heltzen da Hendaiara (1855) eta Tuteratik Bilboraino 1862 urtean. Antzinako olak gutituz doaz. Bizkaiko minen esplotazioak —foruen arauera «lur barrua» guztiona izatean— hainbat problema planteatzen du. Euskal kapitalismo hasi berriak inmigrazioa erakartzen du, langile artoa erabat zapalduz. Alderantziz, Euskal Herriko nekazarien enmigrazioa hasten da, hirietako oligarkiak moldatzen diharduen egitura berrietan beren burua ezin kokatuz.

Horrez gainera, 1865 urtean, Europak krisialdi larri bat jasaten du. Euskal kapitalak bereak eta bi pasatzen ditu, baina are gehiago aurreratzaile txikiak. Euskal burgesia apal eta merkatarien artean halako dezepzio bat sumatzen da. Estatu moderno baten abantailak ames egin zutenak berriro ere foruetara itzultzen dira.

Hauk honela, 1868 urtean matxinada erasotzen da. Espainiako federazio errepublikak gainbehera egiten du eta demokrazi ideiak zein foruen posibilitateak erabat ahuldu. Garai haretan foru proiektu interesgarri bat taxutzen ari zen. Haren interesa balortzeko aski dateke proiektuaren puntuetako bat bakarra aipatzea: «herrialdeek nork beren hizkuntza hautatu

ahal izango dute». Historia ez da errepikatu.

Giro honetan sortzen da 1872 urtean III Karlistada.

III KARLISTADA

Hirugarren karlistada hiru epetan abiatu zen. Lehen, Zornotzako Akordioak, foruak onartuz. Bigarren, karlistek Ebroraino iritsi ziren garai. Hirugarrenean, aldiz, Espainiako harmadak erabat zapaldu zituen euskal indarrak.

Canovas del Castilloren (orduko Fraga?) inguruan ekonomi estabilitate bat lortzen da Espainian barrena. Feudalismoa deuseztu egiten da, erlijioaren garrantzia balioarazi, joko politikoa onartzen da nahiz eta kontrolatua, eta nolabait oligarkia baten babespean demokrata baino liberalago den sistema politikoa bat nagusitzen da.

Joko berri honetan, foruen arazoa gai bihurri, eztabaidagarri eta aipagarri bakar bezala bilkatzen da. Prensak, besterik aipatu ezinean edo, euskal foruetan atxakia ederra aurkitzen du bere iharduna mantentzeko. Bestalde, gobernu berriak erlijio eta erdi mailako klasearenganako atxikimendua agertzen, karlismoak bere eragina eta arrazoia galtzen du, eta karlismoa eta foruak —izatez gauza desberdinak izanki— nahastatzean, foruek ez dute aterabide aukerakorik lortzen.

FORUEN DEUSEZTAPENA

Honelatsu, egoera nahastu eta ambiguo honetan, ia berrogei urte dira Bizkai, Gipuzkoa eta Arabako Diputazioak erresistentzia pasibo batez, zorrongo zorrongo, inozoarenak eta ezjakinarenak egiten ari direla.

1876 urtean, aldiz, Gobernuak gogor ekiten dio. Hiru probintziak Madrileratuak dira 1839 urteko (Bergarako Akordioa) legearen arauera foruen eraketa negoziatzeko. Madrileko Gobernuaren eta euskal ordezkarien arteko harremanak modu ezin kaltegarriagor planteatzen dira, Gobernuak eskutik hogeita hamaika dituela.

Alde batetik, 100.000 soldadu Euskal Herrira bidaltzen dira, eta itsas-harmada, berriz, Pasaira iristen. Zentsura hertsia bat jartzen da, ez dago Euskal Herriko prentsan forurik aipatzetik ere, biltzeko baimen guztiak galarazten dira, «Gora Foruak» esatea ere debekatu egiten da, eta Herria esku lotu gelditzen da Madrileko hauei erabakitzen den artean. Bestalde, Espainia guztian zehar, hainbat herritako udaletxeak, hauetako elkarteak, kolore guztietako prentsa eta instituziorik gehienak euskal foruen kontra altxatzen dira.

Egoera zapaldu eta lotsagarri honetan «Unidad Constitucional de España» delakoa erabakitzen da, hau da, euskal foruen deuseztapena, Euskal Herria mutu, inolazko defentsa motarik gabe, frustrazio hutsean geratzen delarik.

IDAHO KO EUSKALDUNEZ

Idaho! Zein euskaldunek ez du, behin bederen, urrun-urruinez eta «cow-boy» irudiz oraturik, leku-izen eder hau entzun? Ezen Far-West-eko bigarren Bizkai txiki hau, mende honetan sortu baita hemen, bizkaitar odolez eta berbeetaz.

Idaho: 217.000 km.², 712.567 biztanle. Lurralde hutsa, hortaz; honen arabera (3,5 bizt./km.²) Euskal Herri osoan 70.000 lagun baizik ez baike-nuke izan beharko!

Lurralde ederra, zinez ederra, Iparraldean batez ere.

Zenbat euskaldun hemen? Nekez jakin daiteke. Baina, hemengo honekin eta harekin hitzeginda, kopuru hau eman bide daitezke.

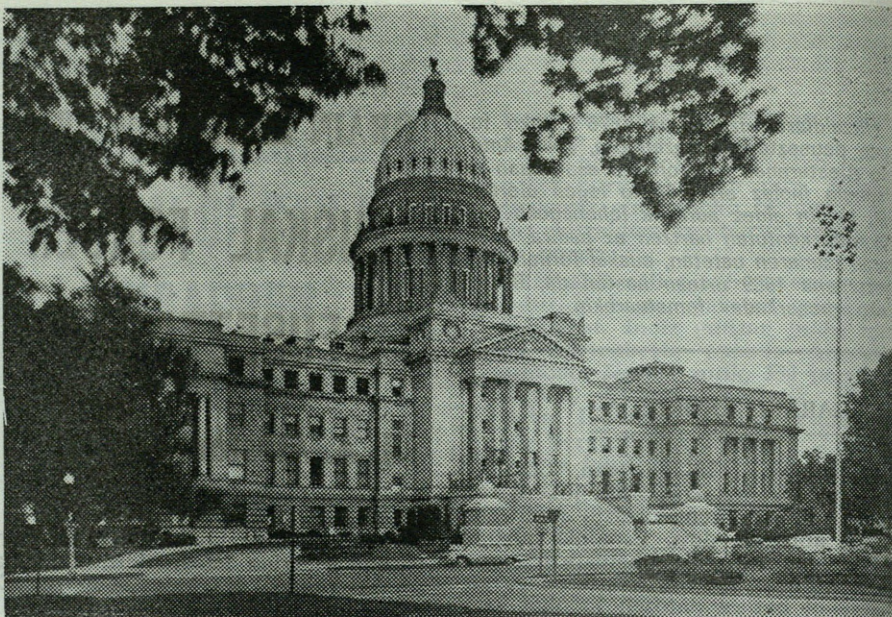
Idaho osoan ... 5.000 euskaldun

Boiseko eskual-

dean ... 3.000 »

Ez baita asko, egia esan (Kalifornian hamar-milaka kondatu behar lirarteke); nahiz Boisek (Idahoko hiriburuak) 74.990 biztanle baino ez izan; eta Boiseko eskualdeak (Boise bera, Nampa, Caldwell) 119.044 biztanle.

Nola liteke, hortaz, Idahoko euskaldunok horren ezagunak izatea? Kaliforniakoak ipartarrak dira gehienik; eta Idahokoak, berriz, ia berezuntzarik gabe, bizkaitarrak; eta bizkaitarrak, itxura denez, bortitzago eta zalapartariago gertatzen... Bizkaitarrak bakarrik ez, gainera; baina Busturia-Artibai ingurukoak: Aulestia, Arrieta, Munittibar, Muxika, Errigoitia, Ipizter, Lekeitio, hustu ere egin direla pentsa liteke hemengoa ikusita.

Boiseko Kapitolioa
(Horko bigarren puntuzkoa da Zenarruza)

Idahoko euskaldunak, horretara, «chicano»ak baino gutxiago dira (7.440 chicano), eta indioak berak ere baino urriago ere bai (7.000 indio daude hemen, denetara, «Bannock» eta «Nez Perce» leinuetakoak). Baina indio hauk «reserve» delakoetan bizi dira, amerikatar gizartetik oso berezirik; eta euskaldunak, berriz, bai Boisen bai beste lekuetan, ezerezetik abiatuak, lanaren poderioz eta ez bestela, aski gora iritxiak. Ez da harritzekoa, horretara, euskaldunek Idahon entzute ona izatea. «Hemengo presondegieta» —segurtatzen zidan harrotasunez Boiseko adiskide batek— euskaldunik bat ere ez dago.

EUSKALTASUNA

Hemengo «Basque Center» dela-

koan askoz maizago entzuten da euskara, inglesa baino; eta, noski, españera inoiz ere ez ia-ia. Burubidez esan liteke agian, beraz, bizkaiera gaur hobeto eta aisago ikas daitekeela Idahon, Bizkaian bertan baino! Baina, jakina (Boisen ere berdin!) euskaldunen buruzagi izateko edozer da behar-rago euskara baino; eta, hori dela bide, «Basque Center»ko oraingo buruzagia den David Eguren euskaraz ez daki; nahiz bazkiderik gehienek, baserriko seme jatorriz, euskaraz hobeki egin beste ezertaz baino.

Boiseko «Basque Center» delakoak 800 bazkide ditu; eta zapatueta eta domeketan (honela esan beharko...) jendez betea egoten da. Oso etxe ederra da, txit dotore apaindua, eta Boiseko erdi-erdian. Zoritzarrez, eta ezinbestean dirudienez, Euskal Herriko saltsa-giroa honeraino ere hasia da hedatzen; eta oñaztarrak eta ganboatarrak ugaltzen.

Hemengo euskaldunik gehienek amerikatar aitorren dute lehenik beren burua, eta gero bakarrik euskaldun. Eta batzuek harako gogoa badute ere, gehienek hementxe bizitzeko eta hiltzeko asmoa dute. Hau aitorrako ez balute ere, igerri egingo litzaieke; baina esan ere egiten dute ziplo. Eta honetatik heldu zaie, nik uste, seme-alabei euskaraz ez erakusteko joera.

Cerdeña-ko Alguer-en, horrela, 700 urtez 12.000 katalanek beren hizkuntzari eta herritaskinari eutsi badiete ere, Idahon ez da horrelakorik gertatuko; eta hirugarrenean beranduenik, ez da hemen gehienengan euskal ize-na baizik geldituko.

Gehienen bilakabidea, horretara, dena ez bada ere, hauxe da:

1) Lehenengo belauna. — Bizkaitar hutsak, ingelesez nekez; bihotza Euskal Herrian, baina Idahon bizi eta hil.

2) Bigarren belauna. — Gurasoekin euskara ikasia; ulertu bai beraz, baina beti ingelesez ari. Bihotza hemen, eta Euskal Herriarekiko halako errespetu leuna.

3) Hirugarren belauna. — Ameriketara osoak gehienak; baina, azalduko dudanez, euskal pizkunde harrigarria batzutan.

PIZKUNDEA

Zer atxiki ote ditu Cerdeña-ko katalanak edo Brindisi-ko greziarrak, urteetan barrena beren etorkizko bi hizkuntzei eusteko? Nola uler ote daiteke Salonikan juduek 500 urtez beren «sefardi» hizkerari eustea? Zer gertatzen ote zaigu euskaldunoi geure burua horren erraz ukatzeko?

Hirugarren belauneko zenbaitengan, dena dela, eta hau garbiki esan behar da, badago orain aurkako joera berri bat. Eta famili-bidez euskaraz arrastorik ez zekiten gazte batzuek, ikasi egin dute beren buruz, eta jatorrizko beren Euskal Herrira itzuli nahi dute nola edo hala. Eta Idahoko bizimodua, natura ezin ederrago honetan, Euskal Herrikoa baino mila aldiz errazago eta leunago izanik ere, utzi egin nahi dute erabat, eta sorterrira joan. Uztartzen eta Oñatin egon diren batzuegan nabarmen dago atxikimendu hau; eta batek eta bestek aitortu dute egun hauetan, «erdibiturik» bizi direla hemen; eta, zinez, hara-nahi amorratuan. Zer ote da gertakari harrigarri hau, Euskal Herrian eta beste etni-lurraldeetan sumatzen den sustrai-bilaketa sendoa besterik?

nez merezi luke goratzarre bat euskaldunengandik.

Eta bihotza euskalduna du errotik; eta euskal saiaketa guztietan dago, ez hizpiderik eta atsekaberik gabe; eta zi-

Zeren-eta hemengo euskaldun asko, gehien gehienak, ongi bizi baitira hemen: xaleta ezin ederragotan, berebil ezin hoberen jabe, soldata harrigarri ordainduak. Ijeneru gazte batek, esate baterako, 1.400/1.500 dolar irabaz ditzake hilabetean; eta lan arruntetan ari den langile soil batek, berebat, askotan irabazten ditu 8 dolar orduan. Ez da egia, bestalde, gauzak, trukean alegia, gure Iparraldean baino garestiago daudenik. Euskal Herria hemendik 11.000 kilometrotara gertaturik, nor harri daiteke hemengo gehienek epeltasunaz? Eta nork ez du behar bezala istimatuko gazte euskaltzale hauen arima suharra?

Ba ote daki irakurleak, ordea, joan den urteaz geroztik, eta euskaldunen ohoretan, gure Bazko-Eguna famatua hemen ofizialki besta-eguna aitortua denik? Erabaki hau, harri gaitezen, Andrus Idahoko Gobernariak eta Boiseko Alkateak hartu zuten iaz. Baina, atzean, apalki baina nekagaitz, nork lortu zuen hori ongi dakigu: Peter Zenarruza jaunak.

Ezen Zenarruza hau, Idahoko Carey herriskan orain dela 53 urte sortua, bizkaitar odolekoa baita (Gernika alderdikoak zituen bai alta bai ama, lehenengo aldiz honera etorri nintzeanean bizirik); eta etxen gurasoekin ikasi zuen bizkaiera hura ez baitzaio ahaztu. Zenarruza, gizon apalik baldin bada gizon apala, pilotu aparta, hazkuntza-bidez gaur aberatsa, gaztetan artzain ibilia, gaur Idahoko bigarren pertsonaia da: «Secretary of State».

Pete Zenarruza
Idahoko "Secretary of State"

Idahoko bi senadoreak (Mc Lure et Church) euskaldunen alde agertuak dira behin eta berri, bigarrena batez ere. Eta hau oso inportantea daiteke geroari buruz; zeren Frantz Church senadorea, 51 urte, hemengo Lehendakari-gai presentatuko baita aurki, Demokraten izenean. Hots, beti bezala, Washington-en errezebitu gintueanean, ez zitzaion ahaztu euskaldunekiko duen ongi-nahia guri ere agertzea.

BI LEKEITIARI

Baina ezin nezake artikulu hau buka hemen gailen ageri diren bi lekeitiari aipatu gabe. Biak euskaltzale sutsu.

Gaztea bata, Justo Sarria, dena su eta gar, beroegi agian hemengo epe-lagoen arterako; baina beti fin.

Eta helduagoa bestea, Joseba Eiguren, Nevada-ko Jordan Valley-n orain dela 60 urte jaioa; bost urtez artzain ibilia, eta hemengo euskaldunen artean inor ez bezala maitatua, eta errespetatua.

Hizkeraren aldetik Lekeitioko kresal usain berberaz mintzo, ingelesez idatzitako euskal gramatika baten egile da Eiguren; eta nekatu gabe saiatzen da, liburu eta kaseta bidez, gure arazoak azaltzen; eta inork ez luke berak baino hobeki egingo, Eigurenek, Euskal Herrian gaindi maiz ibili ondoren, zehazki ezagutzen baititu gure gorabeherak. Orain dela hilabete bakar batzuk, berriro ere, lau artikulu luze eta mami-tsu argitara zituen Boiseko «Idaho Statesman»-ean. Gure goresmenak bihotzez aberkide zintzo honi.

Idahotik, beraz, bihotza Euskal Herrian atxiki duten euskaldun guztien izenean, agur t'erdi.

LARRESORO

Boise ondoko Snake-River gogorra

Ikastolen Elkartea Ministroarekin

Diru aldeko arazoak haundiak ditu ikastolak. Ikastolentzat kontuz ireki dute Madrilen diru-iturriaren kanila. Otsailaren 12an «Educación y Ciencia»ko ministroarekin mintzatu zen Gipuzkoako Ikastolen Elkarteak.

Elkarrizketarako modua Marzelino Orejak egin zuen. Xabier Aristegieta, lehendakaria, Xabier Agirre, Eujenio Arregi, Joxe Antonio Zaldúa eta Luis Mari Muxika joan ziren Elkartearen izenean, Escudero eta Aperribay lagun zituztelarik.

Elkarrizketaren haseran ikastolen aurkezpen egoki bat egin zion ministroari Manuel Maria Escudero.

Luis Mari Muxika dugu solasaldia-
ren berri-emale.

—Zer moduz Madril aldean Luis Mari?

—Oso harrera ona egin zitzaigun. Arretaz entzunak izan ziren guk esanak. Hogei minutuko hizketaldia zen guretzat gordea, baina orduta laurden luzatu zen.

—Zer agertu diozue Robles Piquer, ministro jaunari?

—Lehenik ikastolen ekonomi egoera agertu genion. «Interes sozialerako» eta subentziotarako Madrilera bidaltzen diren paperak erantzunik gabe geratzen dira zenbait aldiz. 1974garrenean sartuak dira eskabide batzuk. Beste batzuk 1975garrenean. Askok ez du oraindik erantzunik jaso. Gipuzkoako ikastolei oztupo haundiak ipintzen zitzaizkiela. Bizkaikoei, berriz, are eta haundiagoak. Ikastolen egoeraz garbi hitzegin zitzaion.

—Ikastolek badute diruzkoa ez den eragozpenik ere.

—Bai noski. Euskararen egoera beltza azaldu genion. Etorkinak berak ehuneko 73 dira Euskal Herrian. Horrek lehenaz gainera ikargarri atzeratu du euskara. Bestalde, lurrikararen antzeko astindua hartu du bere barne izaeran. Erremedio oso onak egiten ez bazaizkio ez dezake luzaroan bizirik iraun. Eta horren errua administrazioak izango zuela esan zitzaion. Hizkuntzen alde eman diren bi legeak ere oso ahulak direla adierazi zitzaion. Diglosia batean bizi ginela. Euskara irakaskuntzatik, komunikabideetatik eta administrazio lekuetatik erabat bazterturik zela. Gaztelaniak azpian harturik zeukala euskara.

—Eskaera jakinik egin ahal zenioten?

—Ofizial mailan sar zezatela euskara eskatu genion. Eta hasteko «Escuela de Magisterio»n euskara irakats zezatela. Izan ere ehunetik 85k ez dakite euskaraz maixuen artean. Irakas-kuntza maila guztietan erdararen pare izan behar zuela euskarak esan genion. Euskalkien sakabanatze eta euskararen desegite honetan lanerako egokiera eta indarra izan zezan EUSKALTZAINDIARI lege babesa eman ziezaiotela lehen bait lehen. Eta, azkenik, borondate oneko agerpenak egin zitzaatela Euskal Herriarentzat, eskatu genion.

—Erantzunik eman ahal zizuten?

—Ikastolak diru aldetik, baimen al-

detik eta abarretik zituen arazoak bere gain hartzen zituela agindu zigun. Euskararen egoeraz, berriz, asko harritu zen: «¿Así que la situación es desesperante?» errepikatu zuen hiru bider.

—«Bai, bai; baina gero ez, ez» dio kantuak.

—Egia da, hitz ederrak askotan entzun ditugu. Guk, ordea, ez ditugu hitz ederrak bakarrik nahi. Eta oraingo honetan ez dut uste hitz hutsak bakarrik izan direnik. Elebitasunaren edo bilinguismoaren arazoa aztertzeke batzorde bat sortzekotan geratu zen ministroa. Ministerioko jendez eta Ikastolen Federazioko lagunez osatuko da batzorde hau. Zerbait bada, beraz.

HERRIALDE

Euskaltzaindiaren Batzarrea Zaldibarren

Datorren larunbatean, martxoaren 6an, Euskaltzaindiak bere hileroko batzarrea Bizkaiko Zaldibarren egingo du. Batzarre hau irekia izango da, Bitor Garitaonaindiaren omenetan, jaio zeneko ehun urtehurrena ospatuz. Egun honetan, Euskaltzaindiak bere burua legetzearen berri ofizialki eman-
go du.

PROGRAMA

Hona Euskaltzaindiak eta Zaldibarko Udaletxeak elkarren artean burutu duten egitaraua:

11etan. Herrialdeko eta Euskaltzaindiko agintarien harrera.

11,15etan. «Bizkaiko Diputazioaren Enparantza» izena eramango duen oroitarria agertzea.

11,20an. Zaldibarko Koru Elkartearen folklore taldeak Durangaldeko «Dantzari Dantza» aurkeztuko du.

12tan. Udaletxeko Batzarregian Euskaltzaindiaren gorazarreko bilkura irekia, Bitor Garitaonaindiaren mendeurrena ospatuz. Honako gai hauk azalduko dira:

—Balentin Lasuen, Zaldibarko alkate jaunaren ongi-etorria eta hitzaldia, «Bitor Garitaonaindia eta Zaldibar» gaiaz.

—Aita Luis Villasante Euskaltzainburuaren agurra.

—Anbroasio Zatarain, euskaltzain laguntzailearen txostena, «Bitor Garitaonaindiaren zenbait oroimen» delakoaz.

—Jose Arrue jaunaren hitzaldia, «Bitor Garitaonaindia idazle eta kazetari» bezala aztertuz.

—Iñaki Beobide, euskaltzain laguntzailearen txostena «Bitor Garitaonaindia antzerkigile» zenaren aldetik.

13,15etan, Zaldibarko Elizaurreko Enparantzaren, Bitor Garitaonaindiaren

omenezko oroitarria agertzea eta aurraskua.

14etan. Anaitasunezko bazkaria.

17tan, hainbat apaizen arteko herri meza, Zaldibarko koru taldeak Garitaonaindiaren zenbait obra kantatuko duelarik.

EUSKAL IZENDEGIA

Jakina denez, euskara, katalan eta gailgozko giza-izenak ere jarri ahal izango dira aurrerantzean, dekretu berriaren arauera.

Proposamen hau aspaldi egin zen, eta baita ia lortua ere, Escriba de Romani «Dirección General de Registros» delakoaren zuzendari zelarik. Baina, ondoak ez ziren iritzi berekoak gertatu.

Edozein modutan, honako dekretu honi dagokionez, gauza segururik ez dago, baina dirudien euskal izen guztiak zilegi izango dira, erdal itzulpena izan nahiz ez izan.

Dena dela, «La Vasconia» banaketxeak erabaki du iadanik euskal izen guztien zerrenda —Sabino Aranaren izendegia tarteko— liburuxka txiki batez argitaratzea.

Otsailaren 20ko Ministro Kontseiluan

EUSKALTZAINDIA OFIZIALKI ONARTUA

Aspaldidanik egosten ari zen arazoa genuen Euskaltzaindiaren instituzionalizazioa. Gutienik Lekuona zaharra Euskaltzainburu zenetik bai, behintzat, Fruituak geroztik etorri dira, baina, azken finean, arrakasta ez da jakineko pertsona batzuen, antolamendu guztiaarena eta berak Euskal Herri guztian errepresentatzen duenarena baizik.

Euskaltzaindiak 1918 urtean, Oiñatiko kongresoan sortu zen, hego aldeko lau diputazioen ardurapean. Ia hirurogei urte behar izan ditu, beraz, erakunde bezala legetu ahal izateko. Prozedura guzti honetaz mintzatu zen Euskaltzaindia bera hilaren 21ean, Durangon prestatu zuen kazetaurreko elkarrizketan.

Mahaiburuan Aita Villasante lehendakaria, Juan San Martin idazkaria eta Jose Luis Lizundia idazkari-ordezkoa. Bertara ziren ere Garnika jauna, Bizkaiko «Información y Turismo» delakoaren ordezkaria eta Balentín Lasuen, Zaldibarko alkate hautatu berria, sei urtetan Gerediagako lehendakari izana. Ezin etorria penaz adiarazi zuten A. Arrue eta J. M. Satrustegi euskaltzainak, biak legetze arazo honetaz burubelarra saiatu direnak, hain zuten.

Aita Villasante Euskaltzainburua

LEGETZE ARAZOA

Aita Villasante Euskaltzainburuaren agurraren ondotik, Juan San Martin idazkariak Euskaltzaindiaren historia laburkiro azaldu zuen.

Legalizatze arazoari zehazki baga-gozkio Euskaltzaindia Bizkaia, Araba, Guipuzkoa eta Nafarroako Diputazioek sortu zuten, laurek ekonomi kontzertu baten jabe ziren garaietan. Gerra ondoren, politik egoera aldatu egin zen, eta, antza denez, batez ere (ezta Nafarroak ere, nonbait) ez zuen bere egituren barrena Euskaltzaindia bezalako erakunde bat bere baitan babesteko ahalmenik.

1964 urtean Elkarte Legea agertu zen, eta bat baino gehiago izan zen —eta nahi izan zuen— Euskaltzaindiak elkarte bezala legetua izan behar zuela proposatu zuena. Hala ere, Euskaltzaindiak ez zuen proposamen hori onartu, ez eraz —Euskaltzaindia ez da elkarte bat, erakunde bat baizik. Ez du bazkiderik, eta bai partaideak— eta ez moldez, Euskaltzaindia probintzia baten gobernuaren babesaren gainetik eta joko politikoetatik aparte abiatu behar zuen instituzio bat zenez gero.

Dena den, 1969 urtean hauzi bat (La Gran Enciclopedia Vasca delakoarekin?) izan zuen Euskaltzaindiak (hiztegi bnt zela edo), eta kontrakoek (Retana?) Euskaltzaindiaren «lege-nortasun» eza salatu zuten beste zenbait arrazoren artean. Hauk honela, euskal akademia inoiz baino larriago ohartu zen bere legearekiko ahuleziaz, eta 1970 urteko urtarrean hain egin zezan eskatu. Maiatzerako Arrue

euskaltzainak bazuen txosten bat prestatua, eta geroztik edozein bat eskabide egin izan zaio zenbait ministroiri.

Azken batetan, Euskaltzaindiak Robles Piquer mailako ministro batekin topo egiteko **zoria** (San Martinen hitbat euskaltzain abokaturari ikerlan bat tza errepikatuz) izan du. Ezin ahaztu, Robles Piquer izan zela hain zuzen, 1968 urtean «J.M. Iparragirre» (euskaraz), «Jacinto Verdaguer» (katalanez) eta «Rosalía de Castro» (gailegoz) literatur sariak sortarazi zituen. Eta, esan beharra dago gainera, Ministroak berak deitua joan dela Euskaltzaindia Madrilera, eta ez alderantziz. Puntu honetan, Juan San Martinek Marzelino Orejaren laguntza biziki aipatu eta eskertu zuen.

LEGEA ZERTAN DEN

Legetze honek erabateko ofizialtasuna ematen dio Euskaltzaindiari, Bizkaia, Araba, Gipuzkoa eta Nafarroako probintzietan barrena. Aurrerantzean, bere izena **Real Academia de la Lengua Vasca. Euskaltzaindia** izango da, Espainiako estatuen barrena dauden bere kidekoen maila berean.

Dekretoak Euskaltzaindiaren barne-araudia erabat onartzen du, hitzaurrea mamiz ez baina eraz zertxobait aldatuz. Bestalde, orain arte bezala, euskaltzainak zazpi euskal herrialdeetakoak izaten jarraituko dira.

ESTATU LAGUNTZA

Durangoko kazetaurretik aparte dugun informazioagatik, Robles Piquer ministroa nahiko harriturik bide ze-

goen Euskaltzaindiak egiten zion eskari txikiagatik (gure problemak ez dira zailegiak entzuten jarriez gero). Izan ere, hasteko behintzat, Euskaltzaindia ez zen Madrilera diru eskatzen joan, eta hori bada zerbait Ministerio batetan.

Dena den, badaiteke —Erdal Akademiaren egiten den bezalaxe— zenbait ekintza konkretutarako hainbat laguntza eskuratzeko bidea lortzea, nola euskaltzain batzuk liberatzeko (Mitxelena kasua esate baterako) hala bekak eman ahal izateko eta beste.

ONDOKO ELKARRIZKETA

Aurkezpenaren ondoren, elkarrizketa ireki bat zabaldu zen, mahaia eta kazetari guztien artean. Elkarrizketa, lehenagoko aurkezpena bezala, bi hizkuntzatan egin zen.

Euskaltzaindiarekiko denetarikoa gairak aipatu ziren, dela Euskaltzaindiaren herri itzalaz, araudiaz, helburuez, pre-supuestoz, bilinguismoaz eta bestez.

Amaitzeko, Z. ARGIA honetako berri-emaeleak erregu bat egin zien bertan bilduak ziren prensako lankideei, bilinguismoa eta diskriminazioa honenbeste aipatzen den une honetan, dekretoz dekreto ari garen garaioetan, ia erdal egunkari eta irratiek gutienez kazetari euskaldun bat kontratatzen duten, euskal munduaz enteria ahal daitezen, beti gauzak bi aldiz esaten ibil ez gaitezen, eta, sikan, Euskaltzaindiaren kazetaurreko elkarrizketetan euskal kazetariok euskaraz hitz egin ahal dezagun.

Erreakzioak denetarikoa izan ziren.

BULEBAR IREKIA

«Real Academia de la Lengua Vasca. Euskaltzaindia» ofizialki legeaz onartua izan da. Gertakari onek, euskara-rekiko zenbait aldakuntza garrantzitsu erakarriko du ondoko urteetan.

Noski, Euskaltzaindia ez dela orain, «berez», lehen baino gehiago, baina amigo, bizi garen mundu honetan, titulua titulua eta izena izen. Notizia jakin bezain laster inork pentsa dezakeen jenderik arraroena Euskaltzaindiarengana hurbildu da puntu bila. Etsairik kronikoena ere orain laudorioka. Amaika ikusteko jaio ginen gero!

Apoteosiaren ondotik, Euskaltzaindiak behar dio baina lanari ekin, eta ekintza honetan euskal indar guztiei deia pasatu, harrotasun izpirik burua igo ez dakion. Dotoretasuna behar du bere aldetik lehen lehenik erakutsi.

Legetze kontu honek izango du, noski, ondorioz Donostian zein Bilbon martxan ari diren zenbait ekintza ofizial eta paraofizialek. Hainbatek orain arte nahiago izan duen terrenoan mintzatu bagara, egia da, bai, Erdal Akademiak ez duela titulurik eman izaten, baina Erdal Akademiak markatzen duen idaz-araudiaren kontra inork inolazko titulapenik ez duela ematen egia den bezalaxe. Bestalde, euskaraz ikasitako lehen eskola-maisu eta lizentziatu promozioa kaleratzen den egunean, Euskaltzaindiak etsi egingo dio bere ekintza probisional honi.

Legalizatzeaz batera, Bilboko banketxe (Vizcaya?) batek bere burua eskaini du, diru-laguntzaz «zer egin daitekeen» galdetuz. Ez da, segurutik, laguntza bakarra izango. Joan zen astean bulebar honetan Euskaltzaindiaren goi kotizazioa aipatzen bagenuen, are gehiago orain.

Diputazioek ere beharko dute beren subentzioa zorroztu. Ezin ahaztu, Nafarroako Diputazioak, esate baterako,

1930 urtean bere presupuestoaren %0,41 eman zuela euskal irakaskintzatarako, azken urteotan %0,20 eman duen artean. Erdia baino gutiago, beraz.

NAHAS-MAHAS

Zenbait egunetan notiziaren nagusitasunak Euskaltzaindiak bereganatu badu ere, bada hor zehar beste zenbait gertakari.

● Felipe Gonzalez sozialistak hanka egin zuen etorri zen baino isilago, euskal jendea arras nahasturik utzi ondoren.

Hainbat euskaldun nekatua dago. «Bakea» nahi du. Urteak daramazki kontra, honen, haren eta bestearen kontra. Eta, orain, zerbait direlakoan sozialistak etorri eta... horien kontra ere! «Baina gu norekin joan behar dugu?».

Informazioa beharrezko dugu.

● Eibarko UGT-ek sozialisten batzarrean (Astelena pelotalekuan) bildutako 111.000.— pta. eman dizkie hainbat lantegitako huelgalariei. «Obras son amores...».

Honetan datza, hain zuzen, zenbait abertzale sozialista zaharren kezka, gazteagoei esaten dietenean: Ibil zaitetzeko kontuz. Ez zazuela langileria alden.

● Hauzi honetaz, «La Voz de España» egunkariari esker jakin ahal izan dugu gure Mikel Atxaga *informador no profesional* dela, razista izateaz aparte noski.

Mikelen iritzirik ez dugu orain arte jaso, «La Voz de España»k ez bait du Mikelen erantzunik argitara eman. Askorik harritzen ez gaituen jokoa, bestalde.

● Tartean, regionalismo baino federalismo da hainbaten ahotan gero eta sarriago entzuten ahal dugun hitza.

Kuriosoa da gero, Jose Luis Arrasate Beratik Berrizera joateko Iruñe-
ra eraman behar izan zutela. Administrazioaren inertzia.

Euskal Herriatik Bruselas-era joateko Madriletik pasatu beharrak ere baditu bereak.

● Areiltzak esan du esan, esilaturik gehienak nahi dutenean etxera daitetzea. Hala ere, hor —beste zenbait arazotan bezalaxe— ez dago normatiba zehatzik. Dena subjektibo da.

Anbiguedadearen une politikoa bizi izaten ari gara. Hitz eder eta biribilak. Dena esangura izaterik bada. Eta ezer ez esaterik ere bai. Posibilitate desberdinak hitz berdin-berdinekin.

Edozein modutan, eta hau behintzat konkretua da, Bergarako Monzonon etxeari zenbait garbiketa eta itxuraldi egin berri diotela hilabete honetan Kasualitate hutsa ala...

● Bestalde, foruak gora eta foruak bera. Foruen urtea eskatu du Karlos

Santamariak. Baina, Euskal Herrian edozenbat jende kezkatzen eta kezkarazten ari den artean, ofentsiba ere hasia da han-hemenka.

Valladolid-eko Unibertsitatean emana da iadanik Euskal Herriaren berezitasun eta «privilegio»en kontrako lehen hitzaldia. XIX mendearen haserako kanpaiak errepikatzen hasiak dira berriro ere Espainiako erreserba espiritualen.

● Amaitzeko, esan dezagun JAKIN aldizkaria berriro ere argitara emateko dela. 1969 urtean galarazia izan zenetik, haren hutsunea nabari izan da. Euskal Herriak behar du, bai, kultur aldizkari peto peto bat.

Alderantziz, «Principe de Viana» euskal hilerokoa ez da azken bost hilabeteotan argitara eman. Orain dela hamar urte sortu zen Nafarroako Diputazioaren babespean. Duela bi urte zuzendaritza aldatu zuen eta...

Kontrara jokatzea ondo dagoke, baina... AGUR aldizkaria eskuindarren erreakzioz sortu zen. ANAITASUNARI kalte handia egin zion Bizkaian barrena, eta inor izorratu ondoren bere ezinean poto egin zuen. «Principe de Viana» delakoak, berriz, bi urte iraun du integristatu egin zenetik.

Zenbat indar alferrik gero Euskal Herrian!

AMATIÑO

IPAR EUSKAL HERRIA

BIARNOAN S.N.P.A.-k EBATSI DUENA...

S.N.P.A. izeneko elkarteak beregain hartua zuen 1952az geroztik, Lakeko petrolioaren baliatzea. Eta petrolio horren iturria emeki-emeki ipintzen ari den garai hontan, konpainia haundi horrek, ate ttipitik erdi isilka, nahi lituzke lekuak hustu, Lakeko gora beheren segida elkarte berri bati utziz. Noizbait bada ere, noizbait, hasi dira sindikatoak mugitzen, oraingo gertatzen ari den jukutria hori trabatu beharrez.

Ni beldur, ez ote diren berantegi lotu ekintzabideari... Dena den, urtero, SNPA konpainiak 220 miliar libera edo franko jalgi ditu, irabazi gisa, Biarnoko lurpean aurkitu zuen petrolio putzutik!! Irabazi harrigarri hortatik haundiena Alaskan, Ekialdeko Iurretan eta azken urte hautan, Baskoniako itsasoan sartu du, petrol-putzuen ikeritzeko. Eta Biarnoak zer irabazi atera ote du ororen buru bere lurpean zeukan urte beltzetik?

Geroari buruz begira, deus guti! Eta hori lekuko burgeseriak, administrazioa lagun, bere ahal guztiak egin baltitu egoera kolonial horri iraunarazteko, eta horrela bere interesen hobeki zaintzeko. Sindikatoak berak, esan behar da, ez dira oraino, ordu zelarik, lotu ekintzari, SNPA-k legez egin duen ohointza edo ebaste izugarri horri bukaera baten emateko. Europako erresumek kolonietan egin ohi zutena egin du SNPA-k Biarnon. Egia esan, herri hau ere, Ipar Euskal Herria bezala, benetako kolonia bat baita. Noiz arte horrela?

PARME-ko AIREPORTUAREN KONTRA DIRENAK

Ez dira segur lekuko jende guztiak Parmeko aireportuaren haunditzearen alde. Xede hau Baionako Komerzialdegiak behin baino gehiagotan agertu du plazara. Xede honen kontra zeudek ordea, batasun bat moldatu dute eta ez dute ulertzen nolaz, ehun mila jende goiti dauzkan hiri baten erdian aireportu haundi bat egin beharrez ibil dadin norbait. Haunditu behar baldin bada, egin dadila aireportu bat berriarik, beste nonbait. Ez da, segur, leku eskasik. Ez da ordea, orain arte, ikertze seriorik egin. Horra zer dioten aireportu horren haunditzearen aurka direnek. Ingurumenaren zaindaria izan nahi duten hauek irabaziko dutenez hauzia, hori besterik da.

BAIONAKO HIRIAK BERE ETXE ZAHARRAK EDERTU ETA ORAINGOTU NAHI

Ez da oraingo alkate eta kontseilarien xedea, aspaldikoena baizik. Oraingoek dute haatik xedea obratzen hasi. Egia da hiri xaharreko etxeek, etxe

kanpoak eta barneak, badutela berrialdi on baten beharra. Hiri xahar hori guti edo aski jendez hustu da, bereziki gaztez, berogailu eta ikuztegi mailan bereziki oraingo garaiari dago-kion muntadurarik ez dagoelako. Herriko etxeak zaharberritze plan bat muntatu du eta lehen epe batean 1.800 bat bizitegi ezarri beharrak ditu, atzoko itxura ahal bezanbatean begiratzuz, oraingo barne-muntadura guztietaz jabeturik.

Ederplan horren helburua ere da, hiri zaharrari, bizitasun berri baten ematea, ahal bezanbat jende lekuan bertan bizi araziz. Karia hortara, zenbait karrika ere berritu beharrak dituzte hiriaren erdialdean. Karrika horietan, Donostian, Bilbon eta Iruñean, aspalditik ohitura den bezala ez da autorik ibiltzen ahalko. Bakar bakarrik, oinezkariak izanen dira. Lehen epe batean, Port-neuf eta Victor Hugo karrikak berrituak izanen dira. Obralanak, datorren martxoan hasiko dira eta lau hilabete iraunen dute. Gostua: milioi bat eta berrehun mila libera berri.

BAIONAKO KOMERZIALDEGI BERRIA

Baionako komertzialdegiak 250 urte egiten ditu aurtan. Karia hortara heldu den larrazkenerako burutua izanen den konsuletxe berrian sartuko da. Hau, B.A.B.-ko bide bazterrean egiten ari dute. Hiru estaiako etxe berri hortan sartuko dira komertzialdegiko zerbitzueta bestalde, ekonomiaz artatzen diren batasun batzu ere.

LABORARIAK KEXU

Otsail honen 17an frantses estatuko lau eskualdeetan, karrikara eta bideetara agertu dira laborariak. Ez denak, baina zenbait lekutan asko halere. F.N.S.E.A. (Laborantzako Sindikatoen federazio nazionala) delakoak deiturik egin dira laborarien manifestatze horiek. F.F.A. Laborantzako frantses federazioak ez du parterik hartu nahi ukan. Dena den, ehun bat mila laborarik edo nekazarik parte hartu du karrika-karrika eta bide-trabatze horietan, azken hauek MODEF (Laborarientzako familien olde zaindaria) batasunak muntatuak. Manifestatze horiek denak, Bruselas-en proposaturik izan diren laborari-prezioen goratzeak, ahulegiak izan direlako.

KULTUR AGERI OINARRIZKO BATI ZURUZ...

Ikas-en inguruan beraz, beste kultur batasunak ere elkarrekin zerbait egin beharrez hasiak ditugu. Oraindik 76ko kultur ageri oinarritzko baten moldatzen ari dira. Ez bide dira, orain arte bezala, ageri honek bere baitan ekarriko dituen eskari edo errebendikazioak, lekuko jendearen eta frantses

administrazio itsuaren aitzinera agertu ondoan, hitz huts geldituko.

Horren hutsegiteko, bide bat bada herri-hirietan karrika kurriden muntatzea. Eta bereziki, oporraldi edo greba jauzi-mautzikariak, irratian eta eskolatan, dantzarien eta pilotarien artean bezala muntatzea. Ea ba kultur lanean ari garenok, lantegietako langileak bezain zaintsuak izanen garen grebaren bideari lotzeko eta hortik beti eta aurrerago joateko. Egia hau, beti eta orotan bali daiteke: herri baten benetako indarra plazan neurtzen da.

ZABAL ERE MOLDIZTEGIRA PASATU DA

Zabal aldizkaria, bizpahiru urte hontan, bi hilabetetarik argitaratzen den aldizkari abertzale sozialista ere, euskal kazetaritzaren urtea dela-eta pasatzen zaigu moldiztegitara. Beraz, doi bat itxura berriturik agertuko zaigu Zabal 17. Hona zer gaietaz ari den:

—Uztaritzeke agerpena dela eta (II).

—Zendako zaintzen dugun nazio hizkuntza.

—Antzerkia = oldar berri batean.

—Ortziken.

—Herria astekaria ere berrituko ote zaigu?

—Alfabetatzea.

—Iparraldean kultur olde berri bati buruz.

—Ultra ezkertiarak.

—Marxismo eta Alderdi.

—Euskaldun herriekin euskaraz.

—Konzeptukrazia eta kulturgintza.

Badu beraz non zer irakur.

EUSKALDUNAK, E.H.A.S. ALDIZKARIA

EHAS (Euskal Herriko Alderdi Sozialistaren) aldizkaria, zortzi orrialde zeuzkana orain arte, hamabi orrialde-tara iragan da 23. zenbakian. Euskaraz, frantsesez eta espainiolez idatzia da. Euskal Herriko gairik bizienak eta oraingoan aurki daitezke dakartzkien idazlanetan. Hala nola: langile burrak Ziberoan, Bizkaian, Araban eta Gipuzkoan. Areiltzak bakea nahi ote du? Nor da etsaia lehen? Nafarroako euskaldun sozialistek «asamblea democrática de Euzkadi» delakoa kon-denatzen dute. Amnistia osoa. «Herria» astekariari bi hitz. Herri zapalduak (Djibuti...) Eta beste.

ENBATA astekariak bere aldetik (hau ere hiru mintzairakoa) kantona-mendu hauteskondeak edo bozkak direla-ta, kontseilari jeneral gai bezala agertu diren lau gizon mintzatzen ditu. Hona nor: Labeguerie (Kanbo) reformateur; Luberriga (Uztaritze), giscardianoa; Pantxoa Daguerre (Ezpeleta) frantses sozialista; Duhart, euskal departamenduaren alde.

GEXAN LANTZIRI

oriako alegi

IKASTOLAKO URTEROKO
BATZARRE NAGUSIA

Urtarrileko (ilbeltzeko) 18an izan zen. Elizondoko ikastolan. Egurdiko 12etan Ordubiak inguru bukatu zen. Guraso dexente bildu zen.

Idazkari den Antonio Arratibelek irakaskuntza aldetik nola aurkitzen den agertu zuen: zenbat haur eta zein andereñorekin zebiltzan, eta zein urtean. Datorren urtean beste maila bat gehiago emateko asmoak direla —OHO (EGB)—ko laugarren maila. Andereño berri bat ere izango dugu, herriko Larraitx Artano.

Gela berri bat eskatu berri zaio Aiuntamentuari, Ikastolako utz dezan. Herriko etxeko azpian «Gau-eskola» egin zen hura. Erantzun zai gaude.

Bigarren ez diru kontu guziaz eman zen: bildua eta gastatua. Zertan eta nola gastatu den eta bildu. Beste orrietan duzu puntuz-puntu. Gero urte honetako presupuestoa eman zen. Andereñoen jornaia igo beharra alpatu zen, Goiherriko beste ikastoletan egin duten bezala.

Hirugarrenez, batzorde edo junta berriaren gaia atera zen. Honen inguruan elkarrizketa bizi bat sortu zen eta ontzat eman ziren gauzak hauk dira:

—Ikastolako martxa ez dela batzorde edo juntakoen kontua bakarrik, denona baizik; bilertara jendea etortzea kobenigarriztat ikusten dela.

—Guraso guziaz pasa behar luketela batzordetik, batetik guziz daukagulako zer esana, lau begiek biek baino gehiago ikusten dutelako, eta bestetik ikastolako arazoak barrendik eza gutzen eta ulertzen direla hobekien.

—Laguntzeko iaioago direnak behartuak daudela bereziki laguntzeko eta hortara bultzatu behar ditugula.

—Koordinadore litzatekeen lagun bat behar zela, emakumezko nahiz gizonezko. Bere egitekoa sakabanaturik aurki daitezkeen talde, pertsona, egiteko edo gauzak bateratzea izango litzateke. Eztabaldatxo bat sortu zen pertsona hau nor zitekeen planteatzen. Bere borondatez inor agertu ez zenez, nahiz bati edo besteri eskaini, batzorde berrikoen artean aukeratzeko gelditu zen. Ontzat eman zena da, gurasoren bat litzatekeela egokien hortarako, beste inoren zama bota gabe, baina ezkongabe bat ere izan daitekeela.

Azkenik hizkuntzaren arazoa agertu zen. Ikastolaren egitekoa hizkuntzarena bakarrik ez delarik ere, badu honek bere garrantzia guretzat eta ez txikia. Preokupazioa hontan bildu zen: kalean asko egiten dutela erdaraz ikastolako haurrek ere. Argi gelditu zena:

—Ikastolako haurretan gurasoen eta etxeko giroak duela lehen mailako garrantzia; gurasok erdaraz mailaz egi ten dugula ere egia baita da.

—Haurrak ikastolan daudenean, andereñoek salatu daitezela —bai eskola garaian bai jolas garaian, hau ere heziketa denez— beren artean euskaraz egin dezaten.

—Kalean erdaraz egitea ez dela ikastola edo gurasoen errua bakarrik, RTVE, zinema, irrati, ipui edo komikiak eta gainontzeko guziaz erdaraz daukatelako ere bai eta ez neurri txikienean. Telebistaren aurrean gurasoek ere asko egin dezaketela hango pertsonaia, animalia eta ganontzekoak euskal moldetan haurrari jarriaz, edota abesti bateko hitzak aldatu eta euskaraz jarriaz, etab. Denok behar dugula erdal giroaren kontra egin.

—Batez ere, edo behintzat ahalegin haundiagoa eskatzen zaie euskaraz ez dakiten haurrak bidaltzen dituzten gurasoei. Gehienetan bi gurasoetako batek jakiten duenez, saia daitezten euskeraz lehenbait lehen erakusten, ikastolan ere ahaleginak egiten direlarik.

—Gure haurrek bi hizkuntzak edo gehiago ondo jakinaz bukatu behar dutela. Baina bi hizkuntza jakite honetan euskararik gabe geldituzkoa arriskugarra da delako erdararik gabe geldituzkoa baino, orain dela 40 urte gertatzen ez zen bezala.

Hitz batean esateko, denok salatu behar dugula —etxe, ikastola eta kanpo— gure hizkuntza eta hizkuntza honetan bildurik doakien kultura zain-tzeko.

HIRUKO URREA

idiazabal

BATZARRE NAGUSIA

Guraso elkarteak urteroko batzarra joan dan hillean egiña du. Bertan urtean zehar eramandako ekintzaren berri eman zuten, eta baita urteko diru gora behera nola joan den ere. Diru askorik ez badago ere, zor guztiak ordainduta daudela adierazi zuten eta gure ustez, Guraso elkarte askok hartuko lukete Idiazabalgoak daukaten lokala bezalakoa. Azkenik batzordearen zati bat berritu zen, eta junta, era honetan osatua gelditu zen: Lendakari, Aguirretar Xanti; Lendakari ordeko, Imaztar Joan Mari; Idazkari, Zubeltzar Pako, eta Tesorero, Imaztar Joxe Miel. Beste zortzi bokal edo laguntzaileekin, badiardi lanerako moduko taldea osatzen dutela; eskaini diezaiogun guztiok gure laguntza beharra dutenerako.

LAZKAO-TXIKIRI OMENALDIA

Nola ez? Alde batetik Joxe Miel Goiheritarra izanik, eta bestetik Idiazabal bertsolarien sehaska, dudarik ez zegoen era hontako jaialdiren bat antolatuko zela gure herrian. Otsailaren 28an, illunabarreko 8 t'erdietan eta Guraso elkartearen lokalean izango ditugu: Narbaiza, Iraola, Aguirre eta Etxaluz bertsolariak, Arkaitz dantzari taldea, ikastolako haur abeslari eta txistulariak eta Gau-txori abes-taldea. Herriko erakunde eta bizi lagun guztiak eskaini nahi diote beren esker on eta maitasuna Goiherriko urretxindorrari, hau da Joxe Miel Iztueta «Lazkao-Txikiri». Ondo merezia duala uste dugu berari eskaintzen zaion omen txiki hau. Ez dugu uste, ahaztuko zaionik

ere. Aurrez zorionak eta urte askotarako.

AXARI

zaldibia

EZ GAUDEK AHAZTUTA JOXE

Urte bete bat badaramagu Joxeri omenaldi bat egin nahiez, Joxe Nazabali. Udazken aldera egitea pentsatu zen, baina orduko egoera latz eta tristet batetik eta hala moduzko lekuri ezin aurkituak bestetik, atzeratu egin behar izan zen; gero Azararo aldera ere egin zitekeela, baina orduan ere egun estu eta larriak pasatu zituen gure herriak; urrena Eguberriak, eta korritzen hasteko ordua iritxi zaiokonturatzerako.

Ez gaituk egun batekoak ezta urtebeteoak ere. Omenaldia eginen diagu. Ea urte honen barruan egiten ahal izaten dugun.

Bestalde, urte on bat izan dezaala opa diagu.

KANDANTXURA

Gailur-Aruntz mendiko elkarteak eratuta, ibilaldia izan zen hil honen 15ean; 30en bat gazte bildu ziren Kandantxun; eguna pasa eta gauerako berriro etxera.

Gogor ekin diola lanari ematen du Junta berriak. Beste ekintza askoren artean, mendi intera batzuk antolatuta dauka. Mendi zaletasuna euskal izaerari hain lotuta dagoenez gero, saia indarra ematen.

ALFABETATZEN

Notizia bat jaso dugu, asko poztu gaituena: 15-20 neska-mutikotako talde bat ari dela Euskara ikasten, edo hobeto esanik, euskal gramatika ikasten. Histori eta literaturatik ere bai zerbait. Etorkizuna hortxe datza, hain zuzen, Euskerarentzat. Gazteek arduratu behar dute gure hizkuntzaz eta hauek lantzen duten neurrian biziko da gure EUSKARA.

Poztu gaitzek Euskara ikasten ari direlako, baina euskal kontzientzia badutela ikusteak, gehiago poztzen gaitu oraindik.

GIRO

karrantza

Karantzan ere, jai egunetan, errongetan eta abarretan, «Gurea da ta gurea, gurea da, ta, ta, ta, Euskal Herria» kantatzen dugu.

«Gurea» benetan izateko merezi, irabazi eta geureganatu egin behar dugu. Asmo edo hats honi jarraiki, neskatilen multzo batek euskal klaseak antolatu berriak ditu, Benjamin Irakasle delarik.

Azaltzekoa azalduz, gure alkate jaunak ere bere buruari tanto bat eman nahi izan dio. Karrantzako Aiuntamentuak «Herriko Etxea» izena merezi dezan bidea egiten ari da.

lazkao

IKASTOLAKO BATZARRE NAGUSIA (76-2-19)

Aldez aurretik adierazi bezala aipatu egunean Batzarre Nagusia egin du Lazkaoko Ikastolak. 60 lagun inguru bildu zen.

Gaia, Junta (hirutatik batez) berri-tzea zen, eta Mikelar ikastolaz diru gora-beheren berri zehatz. aspaldiko partez, ematea.

Junta hamabi lagunek osatzen dute. Hartaz gero, lau atera eta berri sartu dira. Atera direnak, hona: Joan Iñazio Oiharbide, Joan Apaolaza, Antonio Irastortza (lerrokada hauek idaztean, gartzelatik ere atera dela entzun du-gu; zorionak!), Mirari Erauskin.

Junta berria, beraz, honela geratuko da antolaturik ordezkaritza berriak kon-tatuz: Gurutze Barandiaran, Joxe Ma-ri Aranburu, Iñaki Sarriegi, Joxe Mari Irastortza, Lurdes Usabiaga, Pello Jo-xe Aranburu, Arantxa Leunda, Andoni Arruabarrena, Mari Bittori Apalategi (berria), Felipe Barandiaran (berria), Joxe Inazio Goenaga (berria) eta Joxe Mari Mendia (berria).

Esan behar da, Juntakook hiru ur-tetarako izan ohi direla, eta bilerak asteoro egin ohi dituztela, ostegunez. Beraz, dedikazio handia eskatzen zaio Juntakoari.

Ez dugu dudarik, erantzungo digula Junta berri honek. Izerdia berria eka-rriz. Izerdia berria ezarritik. Izerdia berria sor eraziz.

Hortarako, Otsailaren 19ko Batza-rreak biderik urruturik utzi dio. Lane-rako tresnak behar dira. Eta Batza-rreak tresnak sortu ditu; zenbait be-deren.

Izan ere, mamitsua izan da aipatu Batzarre hori.

Hona sortu berri diren tresna berri, edota berriztatu, horiek:

1) Badirudi, aspaldi hontan, haurrak Ikastolara bidali, eta hortan gelditzen zela guraso asko. Beste parterik hartu gabe Ikastolaren martxan. Juntak, eгина, edota egin gabe utzia, hura zen guztia.

Horri erremedio bat ezartzekotan, Juntako jendea baino gehiago dilin-dan ipintzekotan, hona zer erabaki duen, lehenengo, aipatu Batzarreak: aurrerantzean, guraso eta laguntzaile guztien artean zozketa egingen da; sei guraso eta bi laguntzaile aterako dira hautaturik zozketa hortatik; zozketa ez da izango diru errifa jaso ala ez, baizik eta modu hortara hautaturiko guraso eta laguntzaileak beharturik izango dira, urte batetarako, Junta-koen biltzera, astean behin ala hama-

bostean behin (puntu hau erabaki ga-be geratu zen). Horrela, zenbait urte-ren buruan, guraso eta laguntzaile guz-tiek beharko dute pasatu galbahetik. Ikastolak zer-nolako arazo eta proble-ma dituen hurbilagozik ikusiz.

2) Aipatu Batzarrean onarturiko beste puntua. Andereñoak, denbora as-koz isilik egon ondoren, hasiak dira nor bere gelako haurren gurasoe-kin harremanak egiten. Oraino, orde-ara, guraso gutxi biltzen da. Juntak eta an-dereñoek arduratu beharko dute gu-rasoak harreman horietara bultzatze-ko.

3) Juntak beste eginkizun hau ere leporatu du Batzarrean erabakiz. Gu-raso eta gaineratikoentzat, hitzaldiak antolatu behar dira herrian. Molde as-koakoak. Hasteko, pentsatua da ihar-dunaldi bizi eta interesgarri bat. Zu-zen hitzegiteko, ez da hitzaldia izan-go; grabaketa baten entzutea baizik; Zumarraga aldean haurren espresioa nola landu problemaz grabaketa inte-resgarri bat eginga dute. Junta, graba-keta horren entzutea Lazkaon ipintze-kotan geratu da.

4) Laugarren puntua, aurreran-tzean, Junta berritzekoan, kandidato bila nola ihardun izan zen. Eta era-baki hau hartu zen. Orain arteko jo-kamoldea utzi, eta Batzarreko orok aurkez dezala bere usteko kandidato sail baten zerrenda; hautaketa edo bozketa, zerrenda horri buruz egingo litzateke.

Horra. Batzarre bizia, esan dugu, Otsailaren 19koa. Juntak eta Batzar-rekoak bizitasun horri eutsi diezaioten behar da.

arrasate

III SEBERO ALTUBE IDATZ LEHIAKETA

Jaso berri ditugu lehiaketa honen arauak. Aurreko bi urtetan izan dena-ri, aurtun, hedadura handiago bat eman nahi zaio.

Gogoratzen zaigunez, lehenengo edi-zioan herri mailan antolatu zen biga-rrenean Leintz ibar osoa hartzeko. Eta hirugarren honetan euskaraz idazten dakiten haur eta mutiko guztiak hartu izan dituzte eratzailleak.

Benetan, beren eskuetan lan polit eta garrantzitsua hartu dutela uste dugu, polit eta garrantzitsuak direlako hau-rrin aldeko honelako ekintzak.

Oinarriak irakurtzerakoan, euskara batuaz egingen diren lanak bi zatitan banatu direla ohar zaitezke; hoietan E.G.B.-a ikasten ari diren guztiok har-dezake parte. Beraz, edozein lekuta-ko ikastola eta ikastetxe bidal ditza-ke bere lanak.

Gure ustez, lehen mailari ez dlogu honekin garrantzirik kentzen, bigarre-nean egon daiteke lehiaketa honi eman diezaiokeen punturik lortuena. Egi-leak, bere neurritza, lan monografiko bat prestatu beharko du. Honela beste ate bat zabaltzen zaio haurrari euskal giroan haz dadin. Lan monografikoak edozein motako gaia uki dezake, egi-leak aukeratuko baitu.

Arrasateko S. Altube jakintsuaren izena daraman lehiaketa honek harre-ra ona izango duela itxaroten dugu, batez ere ikastolen aldetik, ez baitira alferrik gure Herriaren etorkizunaren muntziak. Lerro hauen bitartez, ba, deihadar bat egiten diegu ahal duten neurrian parte har dezaten.

Lanak bidaltzeko epea malatzaren hamabostean itxiko da; badugu, tar-tean, nahiko asti fruitu ona borobil de-zagun. Dudarik gabe, honelako bideak dira zapaldu behar ditugunak.

iruiñea

NAFARROAKO KONBENIO SINDIKALA

Ez da lotan egon azken aste haue-tan Nafarroako Langileen Kontseilua. Yaben jauna lehendakari dutelarik hor aritu dira —eta ari dira oraindik ere— Nafarroa osorako Konbenio orokor bat egin nahiaz. Eskeak ezagunak di-ra: gutxienez 16 mila pta. hilabetean, 40 orduko asteak, 30 eguneko opo-rrak... Enpresa erdi eta txikiak lan-gileak izango liriteke berrikuntza hau-ek gehien bat ikutuko litzuketanak.

Enpresarioek aurretik jakin nahi izan zuten eskabideak (eta eskea egi-teko era) legalak ziren ala ez. Baietz esan zitzaizten, eta orduan uko egin zio-ten negoziatzeari. Nagusien ezetza hau ez litzateke berez notizia izango, eza-gun samarra baita dagoeneko beren iarrera, baina badu bere interesa ezez-koa emateko arrazoiak. Enpresarioek badakite, eta horrela aitortu dute, lan-gileek badutela eskatzen dutenerako eta gehiagorako eskubidea. Eta ez ho-ri bakarrik. Diotenez, Estatu guztiko langileek ere merezi dituzte horrelako abantailak. Baina hau esan ondoren, beharra eta eskubidea ikusita gero, ez dakigu ze interesen izenean, ez du-tela trataturik egingo anuntziatzen dute: «aldaketa egingo bada, Estatu osoan egingo da, eta ez probintzi bakar ba-tean».

Langileen Kontseilua Sindikatoen etxean bildu zen eta jakinerazi zuten ez zutela biltzar hura bukatuko, ezta handik irtengo, nagusiak, negoziatze-ko, mahaiaren inguruan ikusi arte. Janari eta manta batzu sartu zituzten han gaua pasatzeko asmotan. Baina arratsean (hilak 13) nahi-eta-ez hanka egin behar izan zuten, poliziak jaurti-ta. Biharamonean ere berdin gertatu zitzaizten, eta Aiantamendura joatea

erabaki zuten. Eta, hor dago hori!: al-
kate berri den Erize jaunaren oniri-
tziarekin, Herriko etxeak bere izenari
jaramon egin zion.

Liskarra oraintxe hasi da. Noiz bu-
katuko dan ikusiko dugu.

Hasteko, hilaren 22an manifestazio
bat egiteko baimenak eskatu ditu kon-
tseiluak.

IPUIN LEHIAKETA

Berandu bada ere, Donandoniko gaz-
teriak antolatutako ipuin lehiaketaren
berri ematera behartuak gaude. Ber-
tan Nafarroako 7 eta 14 urte artean
dauden haurrek har dezakete parte.

Epea Otsailaren 20an bukatzen zen.
Hirugarrena da txapelketa hau, baina
badu aurtengo honek puntu bereizi
bat: deia Nafarroa osoko ikaslelako
umeei egin zaie, Nafarroako seigarren
merindadea edo Behenafarroa barren-
nen dagoela.

«GUREA»

Badirudi, Nafarroako Aurrezki ku-
txak duen kultur aretoaren arduradu-
nek toki piskat utzi nahi diotela eus-
kal kulturari. Eta aste hauetarako Uli-
barrena anaia gazteek prestatutako
erakusketa agertu digute, «Gurea» ize-
naz. Bertan euskal tresneria zaharren
muestra aberats bat eskaintzen
zaigu. Herri-herri, eta batzutan etxe-
etxe ibiliaz jasotako tresnak dira. Za-
har izatetik aparte badute beren ba-
lorea lanabes hauek kultura bereizi
bat adierazten dutenez gero. Gainera
erakusten diren 600 tresnetatik asko
oraintsu arte erabiliak izan dira, eta
duela urte gutxi baztertuak. Teknolo-
gi aldetik uniforme den gizarte ho-
netan jaio garenontzat osasungarri zai-
gu lurraldean eta lurralderako eginda
dagoen teknologia zaharra ezagutzea.
14ean hitzaldi bat eman zuen Satrus-
tegik gai horretaz.

PRINCIPE DE VIANA

Zer gertatzen ote da «Principe de
Viana» aldizkariarekin? Hau da Pedro
Diez de Ulzurrunek galdetzen duena
Diario de Navarra «Nafar hizkuntz
orrian». Iraileko zenbakia ateraz gero
ez omen da ale berririk azaldu. Diez
de Ulzurrunek dioenez oraintxe bete-
tzen dira hamar urte hilabeterokoa
sortu zenetik. Garai hartan idazle mul-
tzo eder baten artean burutzen zuten
lana. Baina 1973an zenbait istilu izan
ondoren, aldizkariaren zuzendariak
(Diez de Ulzurrun bera) eta idazleek
alde egin zuten integrista sektorea ja-
be geratzen zelarik. Harez gero aldiz-
karia, Ripodasko apaiz den Martxelin
Garderen eskuetan, motelagotuz joan
da, oraingo egoerara iritsi arte. Ez da-
kigu betiko isildu den ala ez, baina
ziur gaude, bizirik jarraitu nahi badu,
aire berrien beharretan dagoela.

baztan

KANDELERO HOTZ NEGUE GAN
DA MOTZ

KANDELERO BERO NEGUE HELDU
DA GERO

Honela dio Baztango ele xahar ba-
tek eta arrazoin honek anitz aldiz
erran bezala gertatu ere. Erran xa-
harrek badute indar.

Aurten Kandelario egunean eguraldi
polita izan genuen eta hala orai hila-
betearen erdian negu seinalea nabari
da, idazten ari naizen memento hun-
tan ortoska eta elurra ere ari duela.
Orai erran dezakegu erran xaharra-
ren arrazoina egia bilakatu dela.

«OTSAILA BISILLI BASAILLA»

Bertze erran xahar batek ere arra-
zoin hau ematen du, hortan erran na-
hi baitu hilabete hunek beti erakusten
duela bere txarkeria eta anitz aldiz
ere beldurgarria dela. Aurten orai ar-
tio ez dugu kezatzekorik, negua badoa
eta ez dugu arrangurarik; orai arteko
bortizkeriak aisa yasan ditugu.

Aurten Ihauteak hilabetearen azke-
nengo igandean ditugu, aspaldiko den-
boretan hain famatuak eta orai deus
ez direnak. Gerla ondoan Ihauteak
egon ziren debekatuak eta gisa hortan
luzaro iraun ere. Hortaz herrieta-
ko gazteek pentsatu zuten besta hoiek
egunetz aldatzea Ihautearen izena ken-
duz eta Urtarrila eta Otsaileko edo-
zein igandetara aldatuz. Beste herri
batzuetan nahiz eta debekatuak ego-
nik beti ospatu izan dute bere egu-
nean Ihautearen seinalea eginez. Zen-
baitzuk aintzintatuz hasi ziren eta ho-
la jarraitzen ere. Aurten ere gisa
hortan ospatuak dituzte Ihauteak zen-
bait herritan, dantza, soinu, jan-edane-
tan eta mozkorkerian. Ordikeria hoi-
en ondorioa nabarmenki agertu da non-
nahi auto itxipatu eta kolpatu gertatu-
rik, beharrik handiagokorik ez dugun
ikus. Hau oraiko gaitza da, lehenago
ez baitzen holakorik, orduko bestileek
ez baitzuten autorik.

Lehenagoko denboretan Ihauteak ga-
rrantzi handia zuten. Nere osaba ze-
nari aditua izan diot San Anton egu-
netik hasten zirela mozorroak eta ho-
la igandero Ihauteak artio. Ihaute ain-
tzineko hiru ortzegunek ere bai omen
zituzten beren izenak; «IZEKUNDE»,
«EMAKUNDE» eta «ORAKUNDE»,
egun hoietan gizonak, andreak eta hau-
rrek beren besta berexia egiten zute-
larik. Gero Ihautetan hiru egun besta,
«DANBOLIN NAUSIEK» eta «DAN-
BOLIN ETXEKOANDREEK», dantzen
buruzagi zirelarik, denbora hartan «so-
ka-dantza», «mutil-dantza» eta dantza
laxoan aritzen zirela. Orai ohitura hoiek
ia atzenduak dira eta oraiko Ihauteak
ez dute lehenagokoen itxurik ere. Bai-
na halere zenbait ohitura zaharrek

iraute du; «puskek» biltzea, gazteen
arteko otorduak eta soinu. Baita ere
«Orakunde» egunak ere iraute du, or-
tzegun hortan Baztango herrietako
haurrek besta egiten dutelarik. Goi-
zean meza eta ondotik, «puskek» bil-
tzea etxe-etxe eta karrikaz-karrika,
gero bazkaria eta yosteta eta dibersio.
«Orakunde»ko besta hau eskoletako
maestruak antolatzen dute.

Gaurko egunean Ihautei famatue-
nak Lanz-koak ditugu. Herri huntan
badituzte ikusgarriak, hoi-egun artean
«MIEL OTXIN», mozorro-dantzak eta
zortzikoa. Lanz-ko Ihauteak arrakasta
handia du eta egun horietan jende pi-
lla ederra biltzen da.

Ituren eta Zubietako herriek ere se-
kulako Ihauteak ospatzen dituzte bai-
na bi herri hauek azkenengo urtetan
bezala Urtarrilean eginak dituzte.

Ihauteak eta mozorroak aipatu ditu-
danean haur denboraz oroiturik Ihaute-
tako kanta bat heldu zait gogora.

MOZORRO ZINKO MUKITZU

SOBERA SOBERA BADA KIZU

hernani

Urumea ikastolak hitzaldi mordo
bat antolatu du. 9 hitzaldi izango dira.

Aurrenekoa martxoaren 3an izango
da, Herriko Etxearen aretoan, gaueko
8etan.

Xabier Letek emango du hitzaldi
hau.

LA CADUTA DEGLI DEI (Luchino Visconti)

Xabier Lete

Esan izan da, eta esaten jarraitzen da, trazak esames hori babesten baitu, filma hortako Essenbech familia Krupp familiaren antziduri dela. Gertakizun biografiko eta historia aldetiko zenbait konparabide nagusiren aldetik, horrela izan litekeela zalantzarik gabe esan liteke.

Nazismoa, Hitler-en nazional-sozialismoa burgesia liberal indartsuaren aldetik begiratzeko delarik, demokrazia-aren eta agente historikoaren errenuntzia bezala agertzen zaigu. Viscontiren filosofiak eta pentsamoldeak, gertakizun horri buruz, badu Thomas Mann-en pentsamoldearekin kidetasunik; hobeki esan, Thomas Mann-en zordun dela Visconti esan genezake, burgesia-aren jokabidea nazismoaren aurrean (interesen eta beldurraren arabera makurtzea ordena zakar eta totalitario baten aurrean) Mann-ek oso ongi aztertu eta sakonki kritikatu baitzuen bere bizitza osoan zehar. Viscontiren filma hortan ez dago, agian, Thomas Mann bakarrik, baizik Thomas Mann-en pentsamoldeari Lukacs-ek emani-ko interpretazioa ere.

«La caduta degli dei» filman agertzen zaigunez, aleman burgesiak berak erakarri zuen nazismoa, proletario mugimenduaren aurka Hitler-en asaltoko mutilak erabili izan zituan bakoitzean hura sendo eraziz. Hitler irrazionalkeria bat da, baina ez da irrazionalkeria zentzurik gabea, burge-

Visconti jaunak batzutan guztiz aspergarri eta banal izaten daki. Horra hor bestela duela denbora gutxi hemen zehar bota zuten «Confidencias» (gaztelar izenez) filma. Filma hura gauza eder eta guztiz interesgarri bezala agertua izan zen, eta aipatua, eta goraiatua. Nik ez dakit Italian eta italianoek nolakoa izango zen, baiña espainiar bertsioan irentsi ezinezko ore pilloa baizik ez zen.

Visconti jaunak badu halako «arnasa operistiko» bat, eta bere filmak eszenografia guztiz zaitu baten inguruan osatu ohi ditu, emeki eta geldiki gaia erabiliz; kontaktzen digun ipuinak edo historiak garrantzia duenean, eta berak kontaketa hori arnasa indartsuz aurrera eramatea lortzen duenean, filma onak osatu ohi ditu, honako «La caduta degli dei» honen gisa.

Hala ere, oraingo Visconti ez da «Rocco eta bere anaiak» filmako Visconti; filma hartan, Visconti neo-realismoaren seme da oraindik, eta bere zineak badu halako arnasa herrikoi dramatiko bat. Geroagoko Visconti, italiar zine-produziogintza komertzial dirudunaren langile trebe eta ofiziodun besterik ez du asko eta askotan. Ikus bestela bere pelikuletako «errepertoak» zer nolako diren: jende ezaguna, aktore eta «izar» famatuak, modako eta txismografiako aldzikarietan ateratzen diren horietakoak: Silvana Mangano, Helmut Berger, Ingrid Thulin, Burt Lancaster, etabar, etabar. Hala ere, horrek ez du esan nahi aktore-aktriz hoiek txarrak direnik, ez eta zinegintza dirudunak filma eder eta interesgarri egin ez dezakeenik ere. Kontuz.

Bakar-bakarrik, Viscontiren gaurko baldintzapenak aipatu nahi nituen, zer kondizionetan eta zer komertzial interresen barruan lana egiten duen ohar gaitezen. Visconti ez da beste munduko zinegile bat, baina zinegile ofiziodun eta zuhurra da. Badaki «Confidencias»-en gisako izugarritzko pastelak egiten, baina badaki «La caduta degli dei»-ren gisako filma inoartsu eta tragikoak egiten ere. Viscontik haunditasunaren erdian lan egiteko gizona dirudi; tresna haundiak, medio haundiak, gai «haundiak».

«La caduta degli dei», altzairugintzara dedikatzen den familia germaniar haundi eta indartsu baten dekadentziari buruz egina dago; gertakizunak, giroa, Hitler-en nazional-sozialismoa Alemanian nagusitzen ari zenekoa da.

siak bere ustelkeria guztien erditik sortu duen ordezkio ordenamendu eta aginte-molde degradatu eta makur bat baizik.

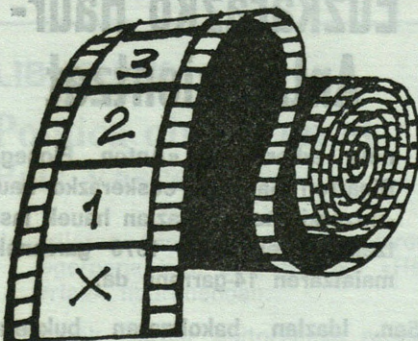
Joachim Essenbech zaharrak, altzairu fabrikaren jabeak, ez du nazismoa maite; ez ditu gizontxo arrunt, zakar eta kulturgabe haiek maite. Ez du, batez ere, Hitler bera maite. Baiña «beharturik» sentitzen da paktatzera, eta bere familiako suhi hitleriano bati fabrikaren zuzendaritza emateko prest dago... nahiz bere kontzientziak hori ez agindu. Baiña jaun burges hori ez da dagoeneko agintearen eta agintetresnen jabe. Hitler-ek behar ditu altzairugile eta industrial indartsuak, baina era berean hauek behar dute Hitler, eta beldurra diote. Orduan, amore emate ikaragarri bat dago alemaniar burgesia liberalaren aldetik; politika, pentsamoldea, kultura, eta beste alde guztietatik begiratuta, dekadentzia harrigarri bat. Burgesiak bere aginte-gidaritzari uko egin dio. Baina bere irabaziei ez die uko egin nahi.

Hala ere, eta filman zehar ikusiko denez, nazional-sozialismoak bere molde eta dinamika berriak ditu, eta bere tensio eta kontradizioak, eta burgesia hori ez da pakto horretatik tensio hoien biktima izan gabe salbatuko. Filmaren bukaera leziagarri da benetan. Nazismoa ez dela gizarte burges degradatu baten gauza txarrenen baliatzaile baizik adieraziko digu, eta degradazio horren fruituetatik (bizioa, gorrotoa, anbizioa, erailketa) bazkatzeko dela.

Oso interesgarri da Martin pertsonajea, eta amarekiko harremanak; eta guztiz interesgarri izango da nazismoak Martin frustratu eta ahulari emango dion nortasun berri eta indartsuaz jabetzea. Nazismoaren kodigo berriak, bere ezintasun eta bajeza guztiak asumitzea erraztuko dio, bere usteltzaileak (familia eta, batez ere, ama) deseginaz.

Viscontiren filmarik onenetariko baten aurrean gaudenez gero, pena izango da Donostiako Pequeño Casino den «Sala Especial» holer antzekoetan bakarrik botea izatea; baiña programazioan oraindik denbora luzez iraungo duenez gero, mereziko du Donostiara eta beste hiriburuetara zinea maite dutenek bueltatxo bat egitea.

XABIER LETE

Rilke poeta haundiaren ehunurteburua

Rainer Maria Rilke gauzez, errealtateaz eta heriotzaratzen gaituen egunerokoaz maitemindu zen jaiotzaz, 1875ean, Pragan, «orduak ahogozatzen diren» herrian.

Ezer gutti esan dezakegu haren bizitzaz. Borrokaren zentzu sakon batean, Rilkeren giza-eginkizunik bikaina ideia estetikoekin eta filosofikoekin izan zuen eraso poetikoa da. Inoiz guttitan ikusi da poetarik filosofiaren giharrea hitz barera Rilke bezala ekarri duenik, eta edertasunaren miresle bakarti izanaz (garaikoak dira, hala ere, giza-poesiaren hastapenak), gauzen ardatza miatuaz (hegelianismo garbilenaren miresle prestu), poesiari eta poesia horri bakarrik bizitza eskainiaz («l'art pour l'art» ez da bere itzala) urrutiratu zen familiak eskatzen zion militar bizitzatik.

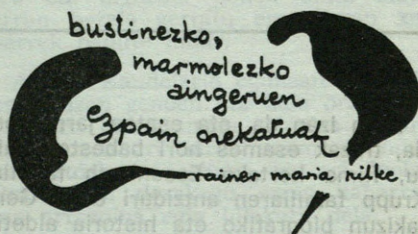
Haren poesia behin eta berriro irakurriaz, sintesia bat ematea zeharo zaila delarik, itzal desberdinetan baina berritzen eta arraberritzen diren bost edo sei gaitara jo dut.

Ez ditut (astunegia zait bestalde) garrantzizkoenak jorratu nahi izan, sentibillitate baten adierazgarrienak baizik.

Aingeru zenbait, buztinezko, marmolezko, ezpain nekatuak dituen, nostalgia samina duen zenbait aingeru

Heriotza gogorra duzu, bai, baina ez zaitezela bertara hel betikotasunaren printzarik gabe.

R.M. RILKE

irrifartsu, beldurgarri da beti. Ez da kasualitateak eragina lehen poema guztietan aingeruren bat agertzea. Beranduago ausartuko zaigu Rilke Jainkoarekin, eta aingeru beldurgarri hoiek, ez gizon eta ez jainko diren aingeru hoiek halako muga mitologiko dira Jainkoa eta gizona diren infinito elkar-ezinen artean. Holderlin-en sakontasun berean. Eta, azkenean, Rilke «bizitza guztiak Jainkoak bizitzen dituela» aitortuko digu.

Horregatik, Rilkeren poemetako hurrek badituzte beren abestiak, eta badute beren jolas-zumardia. Haur direnean dira gainera aberatsenik. Haizetik jasotzen bai dituzte irrifarrak, zerutik bakardadeak, pianoko abestitik beren beldurrak.

Azkenean, eta egunaren, erlojuaren

bihotzeko azken kurpilaren, nere eta zure arnasa bakoitzaren, lehen laztanaren hats beroan betikotasuna dago. Gure eskuak elkartu eta zahartzen ari zaizkigula jabetzen gara. Gugandik urrutiratzen dira orduak. Iheska doa bakardadea bera ere. Eta zerbaiti heldu nahi eta betikotasuna ordu bakoitzaren taupadan...

Konforme, baina Rilkeren bizitza, hala ere, hibai apartsua baino basatiagoa da, zuhaitzetan kulunkatzen den ekaitza baino abereagoa. Bizitza urrutiko hauzia da, ezezaguna. A, eta mundu guztiak pisatzen duena baino astunagoa zaigu bizitza. Bizi naiz, eta horregatik doazkit urteak. Gizaldia glzon naizen honekin doa. Eta itzali da.

Hala ere, heriotzarik tristeena bidean hiltzen denarena da. Ez du mugarik aurkitu eta biderdian, arranoen atzapar egoskorren gogorkerian geratu da bizitza.

Bizitza ez bai da isiltasunean helden eta indartzen den hitz sakona besterik.

Rainer Maria Rilke. Poeta bakarti bat. Eskolarik sortu ez zuen poeta sakona. Aingeruei bezala berari ere ezpainak nekatu zitzaizkionean, heriotzaren abestia eder zitzaiola aitortu zuen poeta. Rainer Maria Rilke.

Anjel Lertxundi

HONELA:

1. Lanek argitaratu gabeak eta antzextu gabeak beharko dute izan.

2en. Irabazle sari hauek emango zaizkie:

Lehengoari: 12.000 Laurleko

Bigarrenari: 8.000 Laurleko

3en. Maila gutxiko lanak etorri direla epai-mahaiekoek baderitzate, sariak eman gabe geldi ditezke.

4en. Tolosan, San Juan karrikan dagoen Centro de Iniciativas Turisticas-era bidali behar dira lanak, hiru kopia, folio orri neurrian eta errenekada bi utziaz makinan egitean, ho-

“ANTXON ELOSEGI” II Sariketa Euzkarazko Haur- Antzerkientzat

nela adierazirik «Anton Elosegi» Bigarren Sariketa euskerazko haur-antzerkientzat». Idazlan hauek jasotzeko azken epea 1976 garreneko maiatzaren 14-garrena da.

5en. Idazlan bakoitzaren bukaeran «Ikur» bat jarriko da idatzia. Lane-

kin batera idatz-azal edo sobre batek «Ikur» hori bearko dute gainean, eta barruan, itxirik, egilearen izen-abizenak eta zuzenbidea.

6en. Aurten egingo da sari banatzea. Eratzaileek egin dezaketen jaiaren batean. Irabazleei garaiz adieraziko zaie nun eta noiz izango den sari banatze hori.

7en. Udaberriaren azkenaldera erabakiko dute epai-mahaiekoek nor diren irabazle, eta garaiz argitaratuko dira guztion jakingarri.

8en. Eratzaileen esku gelditzen da edozein iluntasun edo zalantza argitzea eta erabakitzea.

III Sebero Altube idatz lehiaketa

OINARRIAK

- 1.—E.G.B. ikasten ari den edonork har dezake parte.
- 2.—Lanak egileen ikastetxearen birtartez bidaliko dira. Ikastetxe bakoitzak, gehienez, jarritako bi mailetara lan bana bidaliko du.
- 3.—Lanak euskaraz egin beharko dira, Euskaltzaindiak finkatu dituen arauetara jarraituz.
- 4.—Lehiaketa honela banatuko da, idazleen adinaren arabera:
(A) 6-10 urtetakoen maila
(B) 11-16 " "
- 5.—Lanaren agerpenak baldintza hauk beteko ditu:
—Orriak: DIN-A-4 motakoak.
—Makinaz idatzirik, alde bakar batetik eta tarte bikoaz.
—Izenburuaren ondoan, kako artean, lanari dagokion maila ezarriko da.
—Bina kopia bidali beharko da.
- 6.—Sobre itxi batetan ondorengo datuak jakin araziko dira:
—Lanaren izenburua.
—Egileen izen deiturak eta adinak.
—Ikastolako helbidea.
—Irakasle arduradunaren izena.
- 7.—Lanen gaia eta zabalera:
(A) mailan: gaia libre
zabalera: 5-7 orri.
Egilea bat bakarria izanen da.
(B) mailan: edozein kultur arlotako lan monografiko bat.
zabalera: 10 orri guttienez.
—Lana taldean egin daiteke.
- 8.—Lanak bidaltzeko epea, Maiatzaren 15ean amaituko da.
- 9.—Ekainaren 5ean baino lehen antolatzaileek aipaturako epaimahaiak bere eritzia jakin araziko ditu eta hauk behin eta betikoak izanen dira.
- 10.—Lehiaketara bidaliko diren lan guztiak antolatzaileen eskuetan geldituko dira.
- 11.—Sariak:
(A) mailan: 1. 5.000 pta
2. 3.000 "
(B) mailan: 1. 15.000 "
2. 10.000 "
- 12.—Lanak helbide honetara bidaliko dira:
«DANOK» KULTUR TALDEA
Resusta, 33
MONDRAGON (Guipúzcoa)
- 13.—Araudi honetan aipatzen ez denik gertatuko balitz, antolatzaileek erabakiko lukete.

JAIALDIA Xabier Lete

Ihauterietan dabil tza tolosarrak. Otsailaren azken eguna ikaragarria izango da. Presaka ez abiatu Tolosara egun horretan.

Martxoaren lehen bi egunetan ere ez dira atzera begira egongo: dantza, soinua, zurruta eta abar izango da nahi duenarentzat.

Baina ihauteriak bukatu bezain laster XABIER LETEREN kantaldi bat izango da.

Martxoaren 6an eta 7an izango da Iparragirre zineman. Hamarren bat kanta berri abestuko ditu Xabierrek kantaldi hoietan.

Martxoaren 6an gaueko 10,30etan emango du. Eta 7an, eguerdiko 12,30etan.

Kitarrak Antton Valverdek lagunduko dio.

LIZARDI kultur elkarteak antolatu ditu bi kantaldi hauek.

LIBURUAK

Política obrera en el País Vasco

Urtarrilaren 6an, bigarren liburuaren agerpena izan zen, Bilboko «Herriak» liburutegian.

Lehenik, Turner editorialeko ordezkaria, Manuel Arroyo, liburu atera-

tzeko eduki zituzten arrazoiak ematen hasi zen. Orain arte atera diren liburuaren artean, Fusi-ren liburuak beste ikuspegi bat eskaintzen zuela eta, liburu honen ekarriagatik argitaratu dela, zioen berak. Honela, hitz bi egin ondoren, hitza egileari eman zion, Paulo Fusiri.

Gaiaren aukera nola egin zuen esplikatu hasi zen. Gero, liburuan azaltzen diren pertsonaia batzuen errealitatea agertu zuen, alkar hizketa batez amaiera emanez.

Gaia aukeratzekoan, bi arazo nagusi ikusten zituen, hots, nazionalismoa eta industrializazioa. Arrazoi pertsonalengatik, bigarrena hartu zuen.

Liburua Bilboko giroari loturik dago. Batipat PSOEn azterketa egiten du, langileriaren mugimenduak bai Bilbo eta bai Penintsula mailan izan zuen eragin politikoa agertuz, Bilbo «basión socialista» baitzen.

Tituluaren mugapenak ere azaldu zituen, bere lana Bilbori lotzen baita, naiz eta azalen «País Vasco» ipini. Bestalde, kronologi aldetik begira, 1923an bukatzeak bere arrazoiak ba du; urte honetan Penintsulako epe politiko bat bukatzen delako, noski.

Ondoren, Perezagua, Meabe eta Prietoren pertsonalitateak azaldu zituen, bai eta garain hartan Bilboko langileriaren eduki zuten eragina ere.

—Lan hau 1969an hasi zuen Madriden eta 1974an, Oxfordeko Unibertsitatean —ingeleraz noski— defendatu zuen. Bere egilea donostiarra da, 1945an jaioa.

FUSI, J. P., *Política obrera en el País Vasco. 1880-1923*. Ed. Turner, Madrid, 1974.

Maskaradak

Maskaradak igandero Ziberoan. Maskaraden sasoina, berriz hor dugu eta Ziberoan aspaldiko ohiturari jarraituz igandero ariko zaizkigu maskaradak herriko plazetan jotzen. Jon den igandean Kamun ari izan dira eta datorren igande hortan, martxoaren 7an, Atharratzen ariko dira.

BERTSOLARIAK

BILINTX SARIA

Bilintxen ohorezko saioak laster hasiko dira, noski, nahiz eta jendea oso isilik ibili. Ez da ezer entzuten.

Gure sail honi dagokiona bakarrik gogoraziko dugu hemen.

● Bertsolari gazteen txapelketa oraindik ez da martxan jarri. Gipuzkoako lau herritan jokatu da. Baina oraindik ez da ez lekuri eta ez eguri izendatu. Azken saioa Donostian izango dela besterik ez dakigu.

Zer gertatzen da?

● Aita Zabala bai ari da Bilintxen bertsoez liburua moldatzen. Doinu ezezagun asko biltzen ari omen da. Bere garairako argitaratua izango da, noski, Donostiako Aurrezki Kutxak.

● Bertso-paperean sari bat ere bada, baina bertso-jartzaileak alfer aldia dute. Inor ez da sari horretarako bertso argitaratzen ari. Ea azken ordua baino lehen mugitzen zareten!

TXIRRITAREN OROIZ

● Txirritaren oroitzapenez bertso saio bat ipini ohi dute hernaniarrek. Iaz hasi ziren. Aurten ere San Jose Egunez izango da. Galarretako pelotalekuan, noski.

● A. Zabalak oraindik argitaratu gabe zituen Txirritaren bertsoz liburu bat moldatu nahi luke egun horretarako. Txirritaren ateraldi eta bertso eder asko bildu du oraindik orain, han eta hemen.

● Bestalde Txirritaren abotsa entzun ahal izango dugula uste dugu Donostiako herri-irratiz euskaraz 24 orduko saioa ematen den egunean.

LEHEN MAILAKO BERTSO-LARIAK

Lehen mailako bertsolariek ez dute txapelketarik nahi. Lehen izan ziren txapelketa haiek fruitu onik eman zutela aitortzen dute. Baina geurregun lehen mailako bertsolarien txapelketa bat alferatsu ote den uste dute. Herriari ez ote liokeen aparteko ezer emango pentsatzen dute.

Mendibururenak Irakurri eta...

— 1 —

Hau nahigabea! eman didate Mendibururen bertsoak Euskara gutxi mintzo dutela bere herriko haurtxuek. Kontzientzirik ez ote gero haur horien gurasuek? Edo ez dakit nola pentsatzen duten euskaldun batzuek.

— 2 —

Jaungoiko Jaunak mundu hontara sortu ginuzen euskaldun Badakizute gure eskutan zer doai jarri zizkigun Baina ez dakit nik guri haztu edo zer egin zaizkigun. Ez dira behintzat errespetatzen behar bezala gaur egun.

— 3 —

Ondorio bat ateratzen dut Mendibururen sailetik gure Euskara abia dala erabat bide zailetik Gariak ez du emankizunik lastotik baizik aletik Euskal Herriak ez dun bezala hots, bere izen soiletik.

— 4 —

Mendibururi ulertzen diot bere hizketa mintzoa Eta badakit bera dugula oso euskaldun zintzoa Horregatikan nabarmentzen du bere barrengo mintzoa Eta benetan estimatzen du aita zaharren mintzoa.

— 5 —

Alde batetik gure zelaia ondaturten mila sator eta bestetik jantziko duen landarerik ez badator Gainetik inork ez badiegu lanari heldutzen jator neroni ere Mendibururen iritziekin bat nator.

— 6 —

Ofizialtasuna bakarrik da hizkuntzaren babesa. Kinka larrian jar lezakena egokiera hau eza Kontu asko ta laguntza gutxi jokabide aldrebesa Beste askoren antzekua da nubait gobernu frantzesia.

— 7 —

Egia garbi ikus dezagun ez ibili amesetan Gure Euskara bizi izan da lege-molde eskasetan Ta orain jarri zaiguenian ia azken arnasetan erremedio bila dabilta Espaniko «Cortesetan».

— 8 —

Justu justuan onartu dute nola bat hala besteak Zeini ez dio penik ematen hobeto ez ikusteak? Askoz gehigo eskatutzen du hizkuntza bati eusteak Oraindik ere lan onak dauzka gure Euskara tristeak.

— 9 —

«Euskara ikas beharko dute nere haurtxuak»-esan du. Alde batera bertso hoiekin animua're eman du. Etxipenetan ez egoteko. Ez dala inoiz berandu. Zori hontatik atera dedin behar zaiola lagundu.

— 10 —

O! Gurasuak, beraz erakus, Euskara zuen haurtxuei Arreta piskat har zaiozue hare ta nere bertsoei. Eta bakoitzak erantzun sendo hartu dituen lantxuei. Ez dago zertan kaso eginik Sasi Jaungoiko txatxuei.

ELORRI-ARANTZA

Jadanik

**150 bulego ditugu prest zuretzat
eta, gainera, 50 zerbitzu ezberdin
baino gehiago; guztiok zuri
eskaintzeko.**

**Baina, hala ere, gehiago jaso nahi ditugu
Eta lortuko ditugu.**

**CAJA DE AHORROS
VIZCAINA**

Hemen irabazi guztiak zuretzat dira

BARRA SELECTA

MINA

**JAMON
OCIDO**

MIN

**JAMON
COCCO**

MINA

YORK

MINA

FOIE GRAS

CALLOS

MINA

FABRICANTE: MINA, S. A. - HUARTE PAMPLONA

**LURRAREN EMAITZAK!
LURRAREN OSASUNA!**

**MANOS DE
CERDO**

GUISADO

CALLOS

MINA